

SOSIALISTISK

framtid

NR.4 2021 LØSSALG - KR. 50,-

Anti-militarisme

Sosialistisk framtid,
v/ Aslak Storaker
Kollåsveien 52
4900 Tvedestrand
post@sosialistiskframtid.no

ISSN: 1503-6537

Utgivere:
Bevegelsen for Sosialisme,
Marxistisk Forum, Progressivt Forlag og
Norges Kommunistiske Ungdomsforbund

Redaktør: Aslak Storaker.
Redaksjon: Anders Ekeland, Erik Dokken, Os-
car Dybedahl, Håkon Edøy Hanssen, Morten
Johansen Sindre Mørk, Aleksander Nordbye,
Mathias André Sjøvold, Aslak Storaker, Steinar
Lorås Sæter, Per Kristian Torp, Ivar Espås
Vangen og Elise Øraker.

Design: Elise Øraker
Forsidebilde: Jan R. Iversen
Baksidebilde: Arne Taraldsen

Redaksjonen avsluttet: 12.12.2021

Signerte artikler står for forfatters regning
og representerer ikke nødvendigvis utgiver
organisasjonenes synspunkter.

Oppslag: 300

Trykk: Eget

Abonnement på Sosialistisk framtid (fire
nummer): Kr. 300 (Kr. 100 for førstegangs-
bonnenter). Støtteabonnement: Kr. 300.
Medlemskontingent BfS: Kr. 290 (SF inkludert
i prisen). Skoleelever/dårlig råd: Kr. 200.
Husstandsmedlem (uten abonnement på SF)
kr 100. Kontonummer for innbetaling av
abonnement/kontingent: 0539 19 69657. NB:
Ved betaling av kontingent og abonnement
vennligst påføre navn og adresse og abonne-
ment eller medlemskap i merknadsfeltet.

Sosialistisk framtid er medlem av
Norsk Tidsskriftforening

Innhold.....

Glimt frå verda.....3

Hva skjedde med antimilitarismen?
Av Odd Arild Viste.....4

Forsvarspolitik og antikrigsarbeid
Av Geir Hem.....7

Et ydmyket Frankrike gir EU-hæren ny ammunisjon
Av Jan R. Steinholt.....16

Nietzsche som grunnlegger av den imperialistiske periodens
irrasjonalisme, av Georg Lukács.....17

Anmeldelse: Jon Michlet - en folkets helt
Av Nils Ole Hagen.....27

Anmeldelse: Philosophy and real politics
Av Magnus Dahler Norling.....29

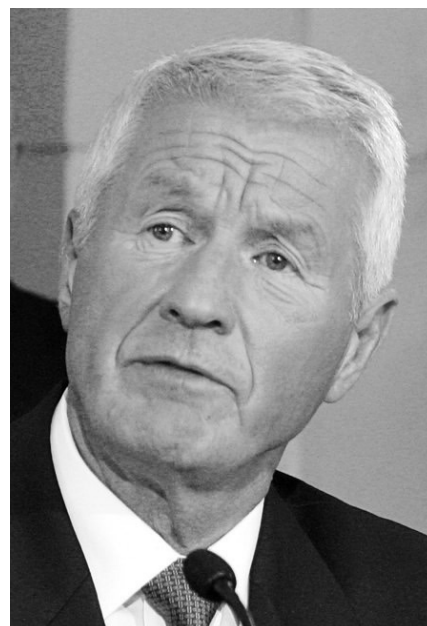
Anmeldelse: Alt skal bli forandra. Snart. 100 dikt om
felleskap og kamp. Av Aslak Storaker.....31

Debatt: Refleksjonens runddans
Av Mikael Lyngaas.....33

«Jeg anser den norske støtten til aksjonen i Libya som det største utenrikspolitiske feiltrinn siden andre verdenskrig».

- Thorbjørn Jagland i År i fred og ufred.

Verdsleiarar lover slutt på avskoging av regnskogen

Leiarar frå over 100 land lovte under klimatoppmøtet i Glasgow at all avskoging av regnskogen skal stogkast innan 2030. 19 milliardar dollar i form av offentleg støtte og private investeringar skal bidra til formålet. Norge, Storbritannia og Tyskland er blant de fremste bidragsytarane. I ei anna fråsegn forpliktar eit knippe land og stiftingar seg til å bidra med 1,7 milliardar dollar i stonad til skogbevaring utført av urfolk og lokalsamfunn.

Regnskogsfondet

Barnefattigdommen aukar i Europa

Millionar av barn lever i djup fattigdom i Europa. I Albania veks annakvart barn no opp i fattigdom, og det same gjer kvart tredje barn i Romania og Spania. I Tyskland risikerer kvart fjerde barn å vekse opp i familiar som lever under fattigdomsgrensa. Etter år med framgang har pandemien snudd ei positiv utvikling, konstaterer Redd Barna i ein ny rapport. Dei einaste EU-landa der det blei registrert dalande barnefattigdom i 2020, var Danmark, Sverige og Litauen.

Aftenposten

PSUV med overveldande valsi-ger i Venezuela

Det sameinte Sosialistpartiet (PSUV) vann 19 av dei 23 guvernørpostane i Venezuelas regionale og lokale val i november. Det styrande PSUV sikra 45,7% av stemmane, samanlikna med 54,3% for ymse opposisjonsrørsler. Kvart einaste større opposisjonsparti i Venezuela deltok i vala, der 42,3% deltok. EU sitt observatørkorps konkluderte med at det venezuelanske valet oppfylte dei mest grunnleggende internasjonale valstandardar.

Venezuelaanalysis.com

Norge tar opp att bistand til Afghanistan

Norge har sett av 325 millionar kroner i støtte til Afghanistan i 2021. Den nye regjeringa aukar støtta med 50 millionar. Utanriksminister Anniken Huitfeldt seier til NRK at Norge også vil støtte eit nyoppretta FN-fond for Afghanistan med 200 millionar kroner. Hjelpa går ikkje direkte til Talibanstyret, men til ikkje-statlege organisasjonar og gjennom FN-apparatet.

NRK

15.000 migrantarbeidarar døde i Qatar

Ifølge Amnesty International har 15.021 migrantarbeidarar mista livet i Qatar mellom 2010 og 2019. Sju av ti dødsfall vantar ei truverdig forklaring. Kafala-systemet krev at migrantarbeidarar må ha løyve frå arbeidsgivaren for å kunne forlate landet eller bytte jobb, og dei manglar rett til å danne fagforeiningar. Regjeringa i Qatar seier at reformer i arbeidslivet er kompliserte og tar tid.

Dagsavisen

Militærkupp i Sudan

I oktober avsette den sudanske hæren samarbeidsregjeringa mellom hæren og den revolusjonære Fridom- og endringsalliansen (FCC) som skulle leie Sudan fram til demokratiske val i 2023. Titusenvis har demonstrert mot hæren i gatene, og minst 41 demonstrantar skal vera drepne. I november skal tidlegare statsminister Abdallah Hamdok vera sett inn på nytt som leiar for ei ny regjering, men FCC seier at det no er hæren som har den absolutte makta i landet.

Klassekampen

Hva skjedde med antimilitarismen?

Av Odd Arild Viste, bystyrerepresentant for Rødt i Bergen

De grunnleggende linjene i forsvarspolitikken ser ikke ut til å være et tema som den radikale venstresida bruker så mye energi på å diskutere. Noe av grunnen kan være at det råder en bred enighet. Rødt og SV og sine programmer er ganske like på dette området, med utmelding av NATO, og et nei til angrepskriger som sentrale elementer. Nedrustningsambisjonene er det verre med. Programmene stiller ikke spørsmål ved om konvensjonelt militært forsvar er den beste måten å sikre fred og frihet på. I stedet kan det se ut som om prosjektet er å delta i konkurransen om hva som *egentlig* er den beste metoden for militært forsvar av nasjonalstaten. Hvordan kom vi dit?

Det har nemlig ikke alltid vært sånn. Arbeiderpartiet sitt arbeidsprogram fra 1933 var tydelig for nedrusting. Militærvesenet skulle bygges ned til fordel for et "vaktvern som bare har politimessige oppgaver". Nedrustning var sågar ett av tre hovedkrav til stortinget for den kommen-

de perioden. Klassesolidaritet på tvers av landegrensene ble sett på som alternativet til militær opprustning: "Det norske Arbeiderparti ser i den internasjonalt organiserte arbeiderklassens vilje til fred den eneste effektive garanti mot en krig, og vil derfor i tilfelle av at Norge søkes trukket inn i en krig, oppfordre arbeiderne til generalstreik og motstand mot krigen i enhver form."

Strofene fra Arbeiderpartiet sin førkrigs-politikk står i sterk kontrast til Rødt og SV sine ambisjoner på området i dag. I Rødt sitt gjeldende arbeidsprogram pekes det på styrking av "hæren, mobilt kystartilleri og et missilbasert luftvernsystem i tillegg til avdelingsbasert luftvern for hæren", som et alternativ til NATO-medlemskap. SV har tilsvarende formuleringer i sitt arbeidsprogram, hvor de vil "(...) erstatte et forsvar innrettet mot NATO-operasjoner med et sterkt nasjonalt forsvar som virker avskrekkende og avspennende (...)". Ned-

"I en verden av rivaliserende nasjonalstater, vil ett lands opprustning tvinge andre til å følge etter"

rustning nevnes kun i forbindelse med spørsmålene om våpeneksport og atomvåpen. Partiene har også til felles at de vil erstatte medlemskapet i NATO med en militær allianse mellom de nordiske statene.

Hvis vi løfter blikket ut over landets grenser, ser vi derimot at antimilitarismen fortsatt lever på den politiske venstresida. Vårt felles danske søsterparti, Enhedslisten, vedtok i en resolusjon følgende standpunkt: "Ingen tror i dag, at der kan komme en utenlandsk invasjon af Danmark. Derfor er der intet behov for et forsvar, der kan imødegå en sådan invasjon. Derfor bør militæret, som vi kender det i dag, nedlægges og erstattes af en langt mindre organisation, der kan stå for et evt. danske bidrag til fredsbevarende FN-indsatser." Tyske Die Linke er på samme linje som våre danske venner: "DIE LINKE works for the gradual disarmament of the Bundeswehr; the most warfarecapable components should be disarmed first. (...) DIE LINKE pursues the long-range goal of a Germany and a Europe without armies, a world without wars."

I store spørsmål om krig, fred og sikkerhet er det vanskelig å komme unna politikken grunnleggende linjer. Hvor går de viktigste skillelinjene i samfunnet - mellom klasser eller mellom nasjoner? Er staten i et kapitalistisk samfunn et i ut-

**“Vår hovedmotstander,
også når det gjelder fred
og sikkerhet, befinner seg
i vårt eget land”**

Bilde fra Wikipedia

gangspunktet nøytralt redskap? Og hvor kommer de virkelige truslene fra? Mitt standpunkt er at de viktigste skillelinjene i samfunnet går mellom klasser, og ikke mellom nasjoner. På de fleste politikkområder ser det ut som at både SV og Rødt også legger en slik forståelse til grunn, men altså ikke i forsvarspolitikken, hvor det nasjonale fellesskapet trumfer klassefellesskapet. Det er nok mange aspekter ved de overnevnte spørsmålene som kan diskuteres. For meg er det likevel et klart paradoks i at radikale sosialister ønsker å ruste opp militærapparatet til kapitalistiske stater. Hvilke garantier har vi for at et styrket nasjonalt militærapparat ikke vil bli brukt på en destruktiv måte, med eller uten verneplikt? Jeg kan heller ikke se at det kan være noen garantier for at en eventuell nordisk forsvarsallianse kun vil komme til å fungere som et forsvar. NATO fungerte også som en ren forsvarsallianse i mange år, helt til de politiske lederne bestemte seg for noe annet. Hva om det er politikere som Jimmi Åkesson og Christian Tybring-Gjedde som styrer de nordiske landene om 10-20 år? Jeg har i hvert fall ikke lyst til å bygge opp en militær allianse som i neste runde kan bli et redskap i hendene til slike politiske krefter. For meg ser det ut som at ambisjonen om en nordisk forsvarsallianse mest av alt er et halmstrå som skal konstruere et realistisk alternativ til tryggheten NATO skal tilby, ut ifra antagelsen om at et sterkt militært forsvar er den beste måten å skape trygghet på. Hva om de andre nordiske

landene ikke ønsker å inngå i en slik forsvarsallianse på det tidspunktet hvor vi får flertall i Norge for å avslutte NATO-medlemskapet? Vil det ut fra den rådende logikken hos SV og Rødt da egentlig være forsvarlig med en utmeldelse?

Jeg mener at det finnes mange grunner til at venstresida i Norge bør orientere seg i retning av de tyske og danske søsterpartiene på dette området, og rett og slett børste støvet av det brukne geværs politikk. Nedrustning er etter mitt syn rett og slett den eneste ansvarlige veien å gå. Sånn som jeg ser det, er det en ekstremt uansvarlig sløsing å bruke tusenvis av milliarder kroner hvert år på ting som vi egentlig ikke trenger for å leve gode liv, samtidig som millioner av mennesker mangler det mest grunnleggende. Opprustning legger beslag på verdifulle naturressurser i en verden av knapphet, og bidrar til et forbruk som skaper naturødeleggelser og truer arts-mangfoldet. For ikke å snakke om de miljøødeleggelserne militærøvelser og kriger i seg selv forårsaker. Produksjon og forbruk av militært materiell skaper også utslipp av klimagasser, i en situasjon hvor slike utslipp truer selve livsgrunnlaget til oss og alle de som kommer etter oss.

Dessuten er det en stor mulighet for at opprustning er helt feil vei å gå dersom trygghet er målet. I en verden av rivaliserende nasjonalstater, vil ett lands opprustning tvinge andre til å følge etter. Resultatet blir en spiral av mer våpen, og

en potensielt stadig større trussel på den andre siden av grensa. En militær allianse som rustet opp på grensa til Russland vil etter all sannsynlighet skape økt spenning, uansett om alliansen heter NATO eller Nordisk. NATO har de siste par tiårene rustet opp langs Russlands grenser, og den radikale venstresida i Norge har med god grunn kritisert denne aggressive politikken. Men så var det bjelken i eget øye. I det som virker å være en tro på at de nordiske statene er snillere enn andre stater, skal Rødt og SV bygge opp den militære trusselen på vår side av grensa. Jeg mener at den radikale venstresida sin oppgave i stedet burde være bryte med logikken som sier at opprustning skaper trygghet. Venstresida i Norge bør i større grad stille spørsmål ved hvem det egentlig er som tjener på opprustning, og også på dette området erkjenne at vanlige folk i andre land ikke er våre motstandere. Derimot så fins det en overklasse som profiterer stort på krig og opprustning, og det å tro at vi kan skille ut en del av denne industrien til kun å tjene edle formål, mener jeg er naivt. Jeg er såpass ortodoks i dette spørsmålet at jeg mener at vår hovedmotstander, også når det gjelder fred og sikkerhet, befinner seg i vårt eget land, og ikke for eksempel i Russland. Og at våre nærmeste allierte i saken er arbeiderklassen i andre land. Internasjonal solidaritet i bør derfor bety at arbeiderbevegelsen jobber for nedrustning i sine egne land, som Enhedslisten og Die Linke så forbilledlig gjør. Hvis ikke vi, hvem skal da gjøre det?

Debatt om forsvarspolitik og antikrigarbeid

Av Geir Hem

En politikk for å hindre krig, og politikk for militære allianser og krigsdeltakelse er viktige og sammensatte spørsmål som også inkluderer syn på rådende statsmakt. Hensikten med denne artikkelen er å få fram noen sentrale problemstillinger som bør diskuteres langt mer.

Forstå for å forandre

Skal en antikrigsbevegelse klare å vokse seg sterk, og skal vi ha en fornuftig forsvars- og sikkerhetspolitikk, må det forankres i hva slags krefter som står bak krigstrusler og kriger. Fredsbevegelsen må studere sammenhengene mellom økonomi og politikk, mellom «globalisering» og krig – imperialismen i vår tid – internasjonalt og Norges rolle. Det må også baseres på en konkret analyse av militærvesenets rolle i en stat som Norge.

Forsvarspolitikken blir ofte diskusjoner basert på relativt generelle formuleringer om 'uavhengig forsvar', og til dels teknisk militærfaglige diskusjoner om forsvarsevne.

Ingen kampfly; Ikke delta i angrepskrig; Nei til atomvåpen; ingen utenlandske ba-

ser i Norge i fredstid. Dette er gode enkeltkrav. Det er viktig å bremse krigsfaren, og gjøre det vi kan for å minske spenninger. Krig i vår tid er farlig det. Derfor er det viktig med mest mulig mobilisering og protester mot de enkelte militaristiske tiltakene. Men vi må se lengre og dypere!

Systemforvaltning og maktinteresser

Hvis diskusjonen bare dreier seg om 'norsk forsvarsevne', blir synet på NATO som en slags «forsvarsallianse», for landsfrihet og selvstendighet, liggende som et premiss i offentligheten. Og hvis diskusjonen om norsk forsvarsevne løsrives fra hvilke interesser militærapparatet har og den rollen det spiller – forsvar for hvem og hva – så blir forsvarsdebatten løsrevet fra klassekampen.

NATO er hva jeg kaller et redskap for en «systemforvaltning» med en egen maktsstruktur med ønske om dominans og kontroll for USA, med allierte, og deres definerte «rule-of-order» i konkurranse med andre. Det norske militærapparatet spiller en rolle i denne maktkampen, og Norge er en deltaker og har valgt side – ut ifra egne interesser.

I et sånt perspektiv blir kamp mot krigstrusler, mot NATO og norsk opprustning, noe mer enn et spørsmål om et fornuftig forsvar for staten Norge. Det blir et spørsmål om kamp mot urett og undertrykking i verden, og om nødvendigheten av å endre grunnleggende premisser for et virkelig forsvar for folk i Norge og verden.

Björgulf Braanen hadde et viktig poeng i Klassekampen 9.1.21 da han skrev «*Nasjoner inngår i interessebaserte allianser uavhengig av hvilke politikere som til enhver tid sitter i posisjoner.*»

Dette er godt synlig i Norges forhold til NATO og USA hvor alliansefellesskapet 'ligger fast', som et prinsipp og et forsvarspolitisk forlik, uavhengig av regjering – her eller der. Et interessebasert forhold er dessverre lite oppe i debatten om Norges NATO-tilknytning og om den økende militariseringen i våre områder.

Hvorfor er det så stor NATO-lojalitet i Norge

Norges forhold til NATO har i offentligheten blitt et spørsmål om forsvar og trygghet for landet. Og folk er opptatt av trygghet og sikkerhet. Den offentlige debatten er fargelagt av «NATO-norsk» som Jon Hellesnes har skrevet godt om i boka «NATO-komplekset».

“Også norskforankret kapital har behov for å ekspandere og akkumulere”

Fra NATO-øvelsen Trident Juncture. Bilde fra Wikimedia

Et poeng her er tillit til myndigheter. Forsvars-, sikkerhets-debatten og til dels utenriks-debatten blir gjort til et nasjonalt tillitsanliggende. Da er det nødvendig med full oppslutning og konsensus som det heter. Debatt og uenighet svekker i seg selv vår forsvarsevne, må vite – og uenighet både kan og vil bli utnyttet av våre fiender.

Situasjonen er at antikrigsbevegelsen og fredsbevegelsen er svak

Undersøkelsen til Folk og Forvar fra august 2019 viser at oppslutningen om norsk NATO-medlemskap er stor. Åtte av ti (80 %) mener at medlemskapet i NATO bidrar til å trygge landet, noe som er det høyeste tallet siden 2004. Målingen viste også at det blant velgerne til de to mest NATO-skeptiske partiene – Rødt og SV – har det vært en markant økning i andelen som mener NATO medlemskap er med på å trygge landet.

Noe av forklaring er det konsensusdrevne premisset, og medias totale pro-NATO-dominans. En tilleggsforklaring kan være at den tidligere fasen med direkte kolonikriger på sett og vis er over, og at vi ikke lever i en tid med åpen krigersk

omfordeling- ref. tidligere kolonikriger.

Men likevel: Med USAs og NATOs historie, norsk krigsdeltakelse, med krigsretorikken og militariseringen og økt spenningsnivå og krigsfare; Med synlige konsekvenser av tiår med krigføring rundt i verden. *Så er det et skrikende behov for en helhetlig miljø-, antirasistisk-, sosial/ velferds- og antikrigsbevegelse.*

Interessekamp

Kan det kanskje tenkes at passivitet og problemer med antikrigengasjementet henger sammen med at det i dag ikke framstår som en konkret *anti-imperialistisk interessekamp*? Og at generelle diskusjoner – og kanskje illusjoner – om å bygge et nasjonalt og uavhengig forsvar dekker over det. Bør vi kanskje tydelig også si «*Det er ikke mulig med en fredelig kapitalisme – imperialismen*»?

Jeg er med i antikrigorganisasjonen «Stopp NATO». Organisasjonen kryr ikke av medlemmer fra norsk venstreside. Etter mitt syn er dette bl.a. en konsekvens av innretning rundt arbeid med forsvars- og sikkerhetspolitikk, og lite helhetlig politikk rundt imperialismen i vår tid, og manglende synliggjøring av Norge som

del av en imperialistisk blokk. En skanning av venstrepartienes argumenter viser at ordet «imperialisme» i debatten nesten er i ferd med å gå ut på dato.

NATO er ingen forsvarsallianse for små nasjoner

Det er nødvendig å understreke dette. NATOs nye strategirapport «NATO 2030» viser usminket at NATO er et redskap i en maktkamp. Det tegnes et bilde om at den egendefinerte 'rule-of-order' og verdifellskapet er tuet av «systemiske rivaler».

NATO har en koordinerende militær funksjon ved å vise muskler – i forhold til konkrete konflikter, men også for å vise generell styrke i global sammenheng. Samtidig er NATO en paraply for politisk og ideologisk krigføring mot USA/vestens rivaler. Om land må sikres med tette bånd med formelle allianser og vennskapspakter.

NATOs politiske og ideologiske rolle kan lett undervurderes. Nå ser vi et voldsomt trykk for å pushe trusselbilder, inkludere sivilsamfunnet på en NATO-plattform, og forankre NATO-vennlig informasjon – i en kamp mot 'desinformasjon' til forsvar for 'våre verdier'.

Den annen internasjonales andre kongress i Brussel i 1891. Bilde fra Arbark via SNL.

NATOs rolle som internasjonal systemforvalter har lite med små lands forsvarsevne å gjøre – de er en stormakts redskap i en maktkamp som nettopp utgjør en trussel mot folk og nasjoner. NATOs styrke- og maktpolitiske konsept, så vel som trussel-retorikk, legger grunnlaget for en generell militarisering og øker faren for krig. Å mikse sammen 'systemforvaltning' med forsvar av land, frihet og selvstendighet er ikke bare å blande kortene, men bidrar til en prinsipiell legitimering av krigføring.

Å våkne fra den norske olje-drømmen

I miljø- og klimakampen har det blitt pekt på viktigheten av å endre norsk aktivitet rundt oljeøkonomien og fossilt brennstoff. Det pekes lite på at norske bombefly på utenlandsoppdrag bomber for olje – direkte eller indirekte – for å opprettholde systemets 'rule-of-order' og rammebetingelser.

Over tid har Norge økt utenlandsinvesteringer, fått en oljebasert økonomi og gjennom oljefondet (pensjonsfondet) gjort seg avhengig av vestens børs- og finanssystem. I tillegg har norsk våpen-

produksjon og eksport vokst og inngår i vestens 'bruksområder' i stor grad. Dette har fått konsekvenser som Erna Solberg sa på NRK TV før jul på spørsmålet om de norske soldatenes tilstedeværelse i Irak: «Hva vi gjør i Irak bestemmes av norske næringsinteresser og maritim transport». Det var klare ord.

Sverre Lodgaard er inne på det samme i Dagsavisen 2. februar 2021: «I det bilaterale forholdet til USA har vi lite å gå på. De transatlantiske økonomiske forbindelsene er tette.»

Solberg og Lodgaard peker på grunnleggende forhold. Det er noe mer enn framstillingen om at vi stiller opp for å 'få tillit' hos våre allierte (gjørne det også) – som kommer fram i snevre forsvarspolitiske debatter. Vi stiller opp for egen del.

Staten har en aktiv rolle

De økonomiske produksjonsforholdene, eierforholdene og statens rolle bestemmer mål og oppgaver for statens militærvesen. Et nasjonalt statsapparat ivaretar betingelser for det rådende produksjonssystemet og utøver makt på vegne av makthavere og eiere. Dette setter ramme-

ne for sikkerhet og sosial orden og prioriteringer overfor definerte fiender og konkurrenter. Staten har rett til å «utøve makt og vold for å ivareta det som i den hegemoniske «konsensusbetydningen» forstås som landets felles interesser.» (Unni Kjærnes, Per Medby, Ole Marcus Mørø og Tomine Sandal Gnist 2-2019)

Statene i de dominerende kapitalistiske landene legger til rette for og fremmer interessene til «sine egne» kapitalister og for å sikre gode rammebetingelser, der det tas i bruk både økonomiske, politiske og militære virkemidler.

Den norske staten ivaretar sin dobbeltfunksjon både ved å representere nasjonale kapitaleiere og ved å legge til rette for marked og kapitalistiske produksjonsforhold. Også norskforankret kapital har behov for å ekspandere og akkumulere. Med de tette finansielle og økonomiske båndene til vestens 'ordenssystem' følger politiske og militære fellesskap.

Anti-imperialisme i militær- og forsvarspolitikken

Odd Arild Viste etterlyser venstresidens engasjement rundt antimilitarisering i en

artikkel i Radikalportal 5. mars 2021. Han viser til at «Internasjonal solidaritet bør derfor bety at arbeiderbevegelsen jobber for nedrustning i sine egne land.»

I debatter sies det ofte at 'Vi må gjenoppbygge Norges nasjonale forsvarsevne for å sikre vår selvstendighet.' Men hva betyr det egentlig, og er det mulig innenfor dagens maktstruktur? På hvilke premiser?

«Det er mulig med et uavhengig forsvar» var overskriften på Rødts forslag til alternativt statsbudsjett for 2019. I forslag til alternativt budsjett både for 2019 og 2020 heter det også «*innafor rammene av NATO-medlemskapet kan vi ta viktige grep i riktig retning.*»

Resultatet har blitt at i en situasjon hvor USA og NATO presser på for at Norge og NATO-land skal øke forsvarsbudsjettene, så vil venstrepartienes budsjettforslag også bety økninger.

Lite diskuterte premisser

I sammenhengen legger jeg merke til at også venstrepartier ofte er utydelige i sine formuleringer om den norske staten. Det pekes en del på 'voksende imperialistiske tendenser' og 'imperialistisk orientering'. Formuleringene er ofte preget av tvetydighet og uklarerhet.

Det som etter mitt syn mangler er en utdyping og sammenheng mellom forsvars-, sikkerhets-, utenrikspolitikken og en klarere imperialismeanalyse. Hva betyr 'et forsvar av Norges selvråderett og nasjonale selvstendighet' – for en imperialist. På hvilket grunnlag er det mulig med en fundamental 'omlegging av utenrikspolitikken' – for en imperialist?

Dette motsetningsforholdet er berørt i en artikkel av Per-Gunnar Skotåm i tidsskriftet Gnist nr. 4. 2018:

«*Ingenting av dette (les materiell/nasjonal omlegging av forsaret) vil i seg sjøl tilsi et styrket, nasjonalt, uavhengig forsvar så lenge den politiske eliten, som har lagt alle premissene i alle år, og ihvertfall de siste 16 åra siden angrepet på Afghanistan, får fortsette. De vil vri enhver av disse materielle satsningene til det forkvaklede imperialistiske premisset som ligger til grunn for norsk utenrikspolitikk.*»

Skotåm peker på problemer med å støtte opp under et nasjonalt militærvesen bygget på «imperialistiske premisser». Likevel har han et taktisk tillegg: «Men som

"I en situasjon hvor USA og NATO presser på for at Norge skal øke forsvarsbudsjettene, så vil venstrepartienes budsjettforslag også bety økninger"

et mulig forsvarsmessig grunnlag for en virkelig nasjonal uavhengighetspolitikk, kan det være en del av en plattform for utvikling av en ikke sjåvinistisk og ikke imperialistisk uavhengighetspolitikk.»

Jeg tolker Skotåm som at *diskusjoner om behov for uavhengighet* fra stormaktene – også i dag – kan vise til en framtid, uten at det nødvendigvis går hånd i hånd med konkrete budsjettøkninger.

Harald Berntsen stiller, i Bygningsarbeideren nr 1-2019, også spørsmål rundt venstresidens militærpolitikk:

«*I den økende motsetninga mellom de store imperialistiske landa i Vest-Europa med Tyskland i spissen og USA på den andre sida, foruten mellom USA og Kina/Russland på den andre, har Norge mer og mer tydelig, i samsvar med sine egne imperialistiske interesser, valgt å alliere seg med USA. Det er synd å si, men det som glimrer med sitt fravær i denne situasjonen, er arbeidernes internasjonale samhold over landegrensene om å stanse utviklinga mot en ødeleggende imperialistisk innbyrdeskrig, ved å gjenreise parolen om ikke å bevilge ett øre til militærbudsjetta og svare på krigsforberedelsene med kamp for et anna samfunn.*»

Arnlot Ask og Stian Bragtvedt skriver i heftet «Imperialisme på norsk» (Rødt) fra 2016:

«*Det er ikke gitt at Norge skal fortsette å være et tannhjul i de vestlige imperialistlandenes forsøkene på å trygge verden for vestlig kapital. Men skal det være mulig å se for seg en annen kurs, må sannheten om Norges rolle i verden fram i lyset. Norges rolle som krigerstat, våpeneksportør og pådriver for markedsadgang for egne selskaper i utviklingsland må på dagsorden.*»

Men dette er ikke et spørsmål om taktikk

Er det, å unngå å bli «et tannhjul», bare et spørsmål om «å få fram sannhet», og på

hvilken «dagsorden»?

Jeg har vist innledningsvis i denne artikkelen at det er en vesentlig begrensning i NATO-motstanden hvis det gjøres til et rent forsvarspolitisk spørsmål. En variant av det er påstanden om at vi ved å styrke det nasjonale forsvaret vil få langt større forståelse i folket for krav om utmelding av NATO. Logikken går ut på at et sterkere nasjonalt forsvar – også innenfor NATO – både gjør at Norge får et reelt større handlingsrom med mindre overstyring fra USA, og at det kan gi bedre forutsetninger for eventuelt å bryte med NATO/USA etterpå.

Jeg advarer mot en mulig motsatt effekt. Hvis de grunnleggende interessene bak norsk alliansepolitikk ikke settes under en lupe, så kan grunnlaget for NATO-motstanden istedet svekkes. Det er viktig å huske på at NATOs operasjonalitet er basert på de nasjonale militærvesener med støttefunksjoner. Og det er lurt å kikke norske forsvarsplaner nærmere i kortene for å se hva det nasjonale satsingen faktisk betyr. Husk forresten at NATO selv er pådriver for at medlemsland skal øke sine nasjonale forsvarsbudsjetter vesentlig. Alliansen er basert på sterke nasjonale operative apparater.

Norske forsvarsplaner og budsjetter er tydelige – nasjonale satsinger skal støtte opp om NATOs kapasiteter

Det er verdt å merke seg at det ligger som et premiss (fra regjering, den nære opposisjonen og en del fagmilitære), også for nasjonal styrking av forsvaret, at de skal legge til rette for alliert bistand, og bidra til å øke NATOs kapasiteter.

I forsvarsplanene dras dette premisset helt ut! «Forsvaret skal bidra til at NATO forblir en troverdig allianse, også i våre nærområder.» Da blir det også logisk at forsvarets førsteprioritet bli å: «Sikre troverdig avskrekking med basis i NATOs kollektive forsvar». Og det heter videre «Norge vil bruke betydelige ressurser på å investere i kapasiteter som NATO etter-

spør.»

«Amerikanske støttepunkter langs Norskekysten er konsekvenser av en villet alliansepolitikk.» skriver Tormod Heier i Forsvarets forum 4. mars. Det er helt opplagt.

Det er ingen grunn til å være overasket over uthulingen av basepolitikken og økt militær aktivitet i nordområdene.

Dette skjer ikke tilfeldig, men i pakt med den norske statens egne imperialistiske ambisjoner, og voksende behov for å være en deltaker. Å styrke NATO har blitt et overordnet politisk og militært mål, også som premiss for en styrket nasjonal finansiering av militæret.

USA – NATO føringer for investeringer

I denne sammenhengen er det viktig å huske på at Rand Corporation på bestilling fra den norske regjering leverte en rapport med råd til arbeidet med forsvarrets langtidspan. Forsvarsdepartementet har nylig også fått utarbeidet en rapport om Arktis og klimatrusler levert av «The Council on Strategic Risks» – et såkalt «policy institute» med klare bånd til USAs militære 'tenkere'.

Prop. 123 S om «investeringar i Forsvaret og andre saker» ble levert Stortinget på vårparten for behandling med «Tilråding frå Forsvarsdepartementet 26. mars 2021». Merk spesielt punktet om NA-

TOs vurdering av Norge! Det vises til at «NATO gjennomfører, som ledd i «NATO Defence Planning Process» regelmessige vurderingar av den enkelte allierte sine forsvarsplanar og forsvarsinnsats».

Det er tydelig at Norges og NATOs prioriteringer i praksis ikke er spesielt godt samstemte, spesielt i landområdet, skriver NATO i en egen vurdering, som det vises til, og anbefaler økning i nasjonale forsvarsutgifter.

For å oppfylle alle forpliktelsene anbefales det at Norge gjør en særskilt innsats for å sikre at alle NATO-kapabilitetsmål er fullt ut inkludert i de norske langtidspanene. NATO har blant annet krevd at Brigade Nord skulle være ferdig oppgradert til en

Fredsdemonstrasjon i Berlin i 2016. Foto av IPPNW Deutschland..

såkalt tung infanteribrigade i 2024. «Norge må forplikte betydelig mer innsats, midler og langt større ressurser for å fullt ut levere denne prioriterte kapabiliteten», skriver NATO.

At Norge ikke er i stand til å utvikle en fullt kapabel infanteribrigade som avtalt, er bekymringsfullt ettersom Norge er en potensiell frontlinjestat, heter det. Det vises også til at marinen ikke har nok overflatefartøy og ubåter til å møte nasjonale oppgaver og NATO-beredskap.

«Med (oppdatert) plan vil vi i stor grad bevege oss i riktig retning for å nå målene», sier Frank Bakke-Jensen til TV 2. 26.3.21.

Bør ikke venstrepartier skjønne at plan-

lagte investeringer og krav om økende nasjonale finansiering til forsvaret – innen denne rammen – faktisk er en del av en helhetlig militarisering i nordområdene? Tror venstrepolitikere at NATOs vurdering bunner i ønske om avspenning?

Utvidet baseavtale med USA er ledd i det samme gamet

Visst kan vi tillate fremmede baser uavhengig av NATO-medlemskap, og vi kan si nei – som NATO-medlem. Men NATO gir en ramme, en anledning og er en tilrettelegger for baser.

Den utvidete avtalen mellom USA og Norge er en bilateral avtale. Men det sies i avtaleteksten at den er «basert på, og utfyller vilkår i NATO SOFA» (SOFA er NA-

TOs rammeverk for troppeforflytninger). Siden Norge er NATO-medlem så kobles avtalen direkte til NATOs rammeverk.

Merk forresten at det bemerkes i høringsnotatet – til den utvidete USA-Norge-avtalen - fra forsvarsdepartementet at: «NATO-landene har lagt til grunn at alle militære styrker fra NATO-medlemsland som befinner seg i et annet NATO-land, vil være dekket av NATO-traktatene, herunder NATO SOFA, uavhengig av om de er i landet på et NATO-opppdrag eller i en bilateral eller multilateral funksjon.»

I Norge (og ellers) skjer det både en opptrapping av NATO-øvelser og bilaterale trenings- og øvelsesaktiviteter. Bilaterale øvelser og engasjement kan skape grunn-

”Det er viktig å huske på at NATOs operasjonalitet er basert på de nasjonale militærvesener med støttefunksjoner”

lag for motsetninger – hvis andre land mener det går på bekostning av deres prioriteringer. Men det er også en fundamental enhet mellom NATO-aktiviteter og bilaterale militære samarbeider – nettopp fordi det er nasjonale styrker som utgjør NATOs operative enheter i felten (da er det jo lurt at to eller flere øver seg). Det er også tydelig i Norges Forsvarsplaner, hvor styrket bilateralt militært samarbeid med USA, Storbritannia, Nederland og Tyskland tydelig skal fungere som støttehjul.

Det kan faktisk tenkes at ved ikke å trekke fram at elefanten, med navnet NATO, må ut av rommet, så svekkes motstanden mot at det etableres flere utenlandske baser, allierte støttepunkter og militær opptrapping på norsk jord og i våre nærområder. Jeg vil hevde at de ’forsvarsvennene’ som bare legger vekt på følgesfeilene og viktighet av et styrket nasjonalt forsvar, lett kommer på defensiven hvis Norges alliansetilknytning og egeninteresse av sin deltakelse ikke adresseres.

NATO-spørsmålet på vent

Konsekvensene ved å ha illusjoner om at et styrket norskfinansiert forsvar i seg selv styrker norsk suverenitet, kan også bli at motstand mot NATO i seg selv blir satt på vent, og at aktivitet i antikrig-bevegelser blir nedprioritert.

Jeg er for å søke enhet og bredde i ulike sammenhenger – mot atomvåpen, mot utenlandske soldater og baser på norsk jord i fredstid, og mot norske krigseventyr i utlandet. Men, å ha som generallinje at NATO-spørsmålet må dysses ned, dekker

over å belyse et interessefellesskap som fører kriger og militarisering.

Sprekker og handlingsrom

Det at NATO-glansbildet har vist sprekker – ref. Afghanistan - har ført til en viss debatt i media. Kan vi stole på vår fremste ’sikkerhetsgarantist’? Debatten er også knyttet til dimensjoneringen av det norske militæret, og samarbeidsforhold til allierte. Det lures på om alliertes egeninteresser alltid er sammenfallende med Norges sikkerhetsinteresser i nordområdene. Det stilles spørsmål: Hva er politikk basert på nasjonale forhold versus alliertes ønsker og behov? Hva er Norges handlingsrom og norske interesser i møte med stormaktene?

Denne diskusjonen er felles mellom fagmilitære og politikere, og tildels på tvers av høyre-venstre siden politisk. Typisk for mange diskusjoner er likevel at interesse-dimensjonen er fraværende. Nasjonale ’sikkerhetsinteresser’ tas for gitt som et nesten åndelig, overjordisk begrep – hvor NATO-medlemskap og forsvars makt-politiske rolle er lite til debatt.

’Norge er et lite land og vi klarer oss ikke alene’, sies det ofte i debatter, og stormaktsrivaliseringen i nord ’begrenser Norges handlingsrom’. Men hvordan møter vi dette?

Skal Norge være en del av, og en aktiv deltaker i, den rivaliseringen som nettopp begrenser vårt handlingsrom? Er det ikke lurt å slåss mot all gjengkriminalitet – og være med i en internasjonal fredsbevegelse

se mot stormaktsrivaliseringen og militariseringen?

Diskusjonen er ikke ny

Lenin skrev om imperialismen og sosialismens splittelse – mot opportunisme, sosialsjåvinisme og sosialimperialisme. I «Sosialisme og krig» fra 1916/17 sier han:

«Til spørsmålet om en milits, ville vi sagt: Vi er ikke for en borgerlig milits, vi er bare for en proletarisk milits. Derfor «ikke en øre, ikke en mann», ikke bare til den stående hæren, men også til en borgerlig milits, til og med i land som Sambandsstatene, eller Sveits, Norge osv. Dette så mye mer som vi ser at i de frieste republikanske landa (f.eks. Sveits) blir militsen mer og mer prøyssifisert.»

Han viser konkret til argumenter som ble lagt fram av de norske ’talsmennene’. «Vi er et lite land,» sier de. «Vi har en liten hær, vi kan ikke gjøre noe mot stormaktene... Vi ønsker å få være i fred i avkroken vår... Dette strevet er sjølsagt reaksjonært og fullstendig grunna på illusjoner, for på den ene eller andre måten trekker imperialismen de små statene inn i den malstrømmen verdensøkonomien og verdenspolitikken er.»

På et vis klarte Norge likevel å opprettholde en midlertidig nøytralitet og inngikk en felles norsk og svensk nøytralitetserklæring av 8. august 1914. som senere Danmark sluttet seg til. Men det skjedde på et tynt grunnlag – og var i ferd med å rakne – ref. historiker Olav Riste – som viser til hvordan Norge ble «den nøytrale

allierte». Det viser at «malmstrømmen» var i ferd med å ta oss, på grunn av at vi både var avhengig av kullkraft fra Storbritannia og samtidig eksporterte kullskis til Tyskland.

Den gangen kunne Norge knapt kalles en imperialiststat, i dag kan det ikke være tvil om at Norge er trukket inn i «den malstrømmen verdensøkonomien og verdenspolitikken er» – geopolitisk, økonomisk og ressursmessig (olje).

Første verdenskrig og arbeiderbevegelsen

I årene før 1914 ble imperialismen og militarisme sett på som en følge av det eksisterende systemet. Den andre internasjonals kongress i 1912 ble et kraftfullt massemøte mot militarisme og krig – «Krieg den kriege!» Dette var i tråd med synet om at det eneste alternativet til krig var protester i de enkelte statene, og at en måtte ta avstand fra de som støttet krigen («sosialpatrioter») såvel nasjonalt som internasjonalt.

Det var likevel nyanser i synet på om svaret på krigstrusselen var revolusjon mot de styrende, eller om de krigshissende tendensene kunne bremses ved politisk trykk fra arbeiderbevegelsen. I Frankrike vokste et forlag om generalstreik, mens det tyske sosialdemokratiske partiet kalte det for «heroisk galskap». Ulike retninger fikk ulik oppslutning ut i fra forholdene i klassekampen.

Diskusjoner gikk om de enkelte lands rett til nasjonalt forsvar og hvor skille mellom angripende og forsvarende land gikk. Her var det uenigheter i arbeiderbevegelsen i de enkelte land og i 'Internasjonalen'. Det var store demonstrasjoner i Tyskland og Frankrike, og i Italia var det store protester mot å slutte seg til krigen.

I England dreide diskusjonen seg bl.a. om å hvor mye vekt som skulle legges på å hindre/stoppe krigen i forhold til ren pasifisme og vektlegging av å hindre den sosiale nøden som fulgte i krigens kjølevann – «War Emergency Workers Natio-

nal Committee».

Støtte til egen krigsindustri vokste noen steder innen sosialdemokratiet – med støtte til egen rustningsindustri og sine regjeringer/nasjoner. Men tendenser til borgfred ble mindre utover i krigens kjølevann. (Russland er selvsagt et eget kapittel.) Etter hvert ble sosiale protester sveiset sammen med antikrigsbevegelsen.

Mye mer kunne vært trukket fram om tidligere diskusjoner i arbeiderbevegelsen. Historien viser at det har vært ulike vurderinger og grunnlag for politikk overfor nasjonale statsmakter.

Verden i dag er annerledes enn i 1914. Situasjonen i dag krever en konkret analyse av 'krigens' (med krigsforberedelser) og militarismens karakter og staters grunnlag for sin politikk og maktutøvelse.

Det trengs mer diskusjon om – hva slags krig og hva slags forsvar – for hva og hvem

Ha i bakhodet at oljefondet faktisk er større enn summen av formuen til verdens ti største dollarmilliardærer og på størrelse med BNP for verdens 70 fattigste land. Og Norges avhengighet med handel og utenlandsinvesteringer – med bånd til dollaren – er ganske fundamental.

Den norske staten inngår i USA og 'vestens' systemforvaltning internasjonalt, men den norske staten og militærvesenet er også en nasjonal systemforvalter. Hvilket rom skaper det for en freds- og anti-krigs-bevegelse?

Lytt til fredsbevegelsen

Det kan være lurt for politiske partier å lytte mer til fredsbevegelsen. «Penger til helse og velferd – ikke til krig» har vært parole 1. mai. Det vises til et galskaps misforhold i ressursbruk mellom bevilgninger til militæret kontra helse og velferd. I pandemitider klapper det militær-industrielle komplekset, NATO, fagmilitære og politikere for at Norge når NATO-landenes 'to-prosent-mål' (Forsvarsbudsjettets andel av BNP). Diskusjonen må løftes fra

å dreie seg om innretningen på pengebruken innen militæret, til å se utover dagens rammer og styringsmekanismer som ligger til grunn for militærvesenet.

Enhet og motsetninger – uro under himmelen

De siste tiårene har vært preget av en viss konsolidering av et nyliberalistisk system. Dette systemet møter varierende utfordringer, og trøbbel knyttet til endringer i maktforhold. Samtidig som det ønskes generelle gode rammebetingelser for alle kapitalister, så er enkeltkapitalister, og stater som deres beskyttere og representanter, i konkurranse og konflikt med hverandre. Det betyr stadige endringer i konkurranse situasjonen, og rom for ustabilitet og endringer.

Ellen Meiksins Wood var inne på noe av bakgrunnen for dette. I Gnist 1-2012 trekkes det fram noen momenter i utviklingen av globalisering og såkalt kapitalistisk verdensomspennende kapitalisme:

«Problemet er at det er en voksende ulikhet mellom den globale målestokken til den kapitalistiske økonomiske makta og de mer lokale kreftene (inkludert nasjonalstater) den fortsatt trenger til administrasjon og tvang. Og hvis du først aksepterer at kapitalen fortsatt trenger dette systemet av mange stater, og at globaliserings politiske form ikke er en global stat, men et globalt system av mange stater, så kan du selvfølgelig se at det skaper noen virkelige muligheter for ustabilitet.

Poenget er imidlertid, at USA trenger statene deres for å organisere en ordnet økonomi. USA er avhengig av at de alle gjør det. Og den kapitalistiske makta, den imperialistiske makta, blir begrenset av den avhengigheten. Den kan ikke gå til krig mot alle og enhver av disse maktene, eller prøve å tvinge dem med militære midler. Det ville velte hele klimaet for kapitalakkumulasjon. Så det må finne måter for å gjennomføre denne tvangen, og holde disse statene på linja uten å berøve dem deres muligheter til å organisere verden for den globale kapitalen. Og dette tenker jeg er et

”I dag kan det ikke være tvil om at Norge er trukket inn i «den malstrømmen verdensøkonomien og verdenspolitikken er»”

“Krigsfaren er reell. Derfor er det spesielt viktig at NATO-motstand og antikrigsarbeidet ses i sammenheng med kamp mot imperialisme”

virkelig problem for kapitalen og en virkelig svakhet i det lange løp. Det skaper helt nye rom for opposisjon.»

Johan Petter Andresen peker også på en aktuell sammenheng i Gnist nr. 2 2016:

«Motsetningen mellom det at kapitalismen har frambrakt internasjonaliserte monopoler som har behov for å sikre sine interesser internasjonalt på den ene sida, og det faktum at disse monopolene har nasjonalstaten som sin avgjørende sikring, er uløselig innafor det kapitalistiske systemet.»

De ulike forholdene – avhengigheter og motsetningene – som det er vist til over, kan speiles i en labilitet i økonomiske, politiske og militære allianser. Selvsagt også trigget av en ujevn økonomisk utvikling landene imellom.

Troll kan sprekke

Motsetninger og labilitet påvirker formelle allianser. NATO ønsker selv å være en 'institusjonell' (nærmest permanent) allianse, og i dag ser de behov for å samle rekkene. Men troll kan sprekke.

Tilsynelatende solide byggverk har tidligere gått raskt i oppløsning. Det er ikke en lovbestemt og mekanisk grunn til at NATO vil være et samlet uttrykk og redskap for vestens systemforvaltning.

Det er heller ikke 'lovbestemt' at alle land som er medlem i NATO – også Norge – forblir medlemmer. Like lite som det er

en 'nødvendighet' at Sverige blir medlem. At Norges NATO-medlemskap henger sammen med økonomiske interesser til norsk kapital og statens rolle, betyr ikke at Norge ikke kan gå ut av NATO.

Et sentralt spørsmål er å ha en politikk for å gå i en mer rettferdig og fredelig retning

I dag opplever vi en militarisering og politisk og ideologisk offensiv fra NATO-hold. Det skimtes mer enn konturer av en skjerpet konfrontasjon mellom NATO og Russland/Kina. Dette henger sammen med motsetninger og en skjerpet økonomisk konkurranse mellom landene, og en kamp for å sikre sin tradisjonelle kontroll rundt om i verden. Det er et voldsomt trykk for å framstille det som en sentral verdikamp mellom vestens liberale frihet og verdier opp mot totalitære stater. Systemforvalterrollen bli uttrykt stadig oftere - kamp mot 'systemiske rivaler'.

Kamp mot krigsfare og mot krigen

Krigsfaren er reell. Derfor er det spesielt viktig at NATO-motstand og antikrigsarbeidet ses i sammenheng med kamp mot imperialisme. Det er viktig med en voksende folkelig opinion mot krigen – *det er ikke vår krig*. Norge skal ikke være offer eller deltaker i en militærallianse – som kan gjøre landet til en slagmark og krigsskueplass mellom stormakter, og skape død og lidelser rundt om i verden.

Det er ikke noe forsvar for folk å være medlem i A-gjengen mot B-gjengen. Vi må være i mot all gjengkriminalitet. På

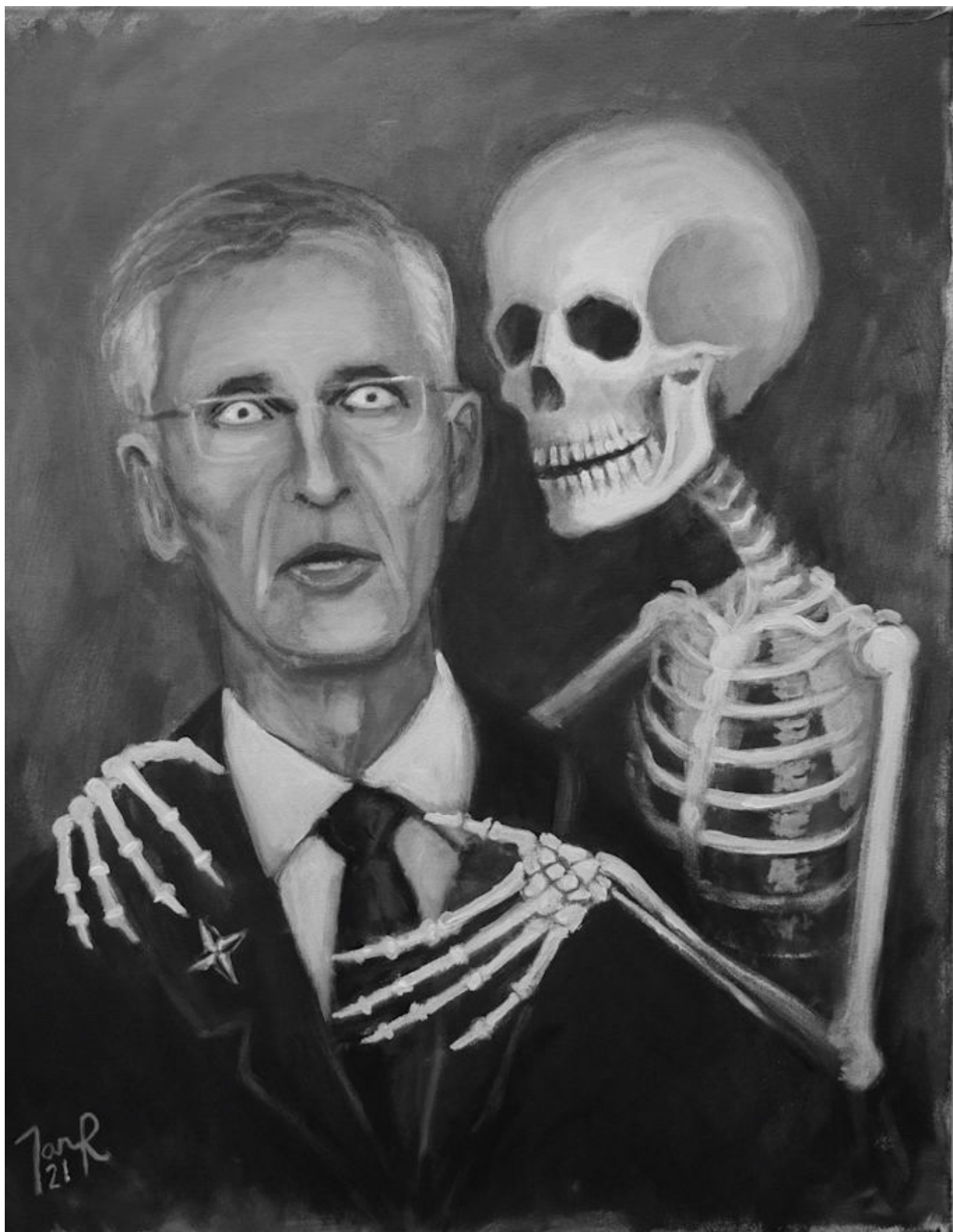
et sånt grunnlag kan NATO-motstanden vokse og regjering og styresmakter miste oppslutning om militariseringen og NATO-medlemskapet.

NATO kan også sprekke på grunn av indre motsetninger mellom nasjonale kapitalgrupperinger og staters ulike forhold (økonomisk og politisk) overfor hverandre. Oppslutningen om en mer USA-selvstendig EU-hær vokser. Norge har nettopp vedtatt å delta i «Det europeiske forsvarsfondet» (EDF). Da er det viktig å ha en strategi om at sånne hærer heller ikke er våre. Det samme gjelder nordisk forsvarssamarbeid som ikke er uavhengig av NATO og stormaktsrivaliseringen.

Det er nødvendig med en antikrigstrategi som staker ut en vei både mot NATO, andre kriminelle gjenger og den norske statens militarisme

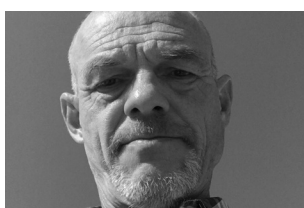
Jeg vil ikke legge landet forsvarsløst for den første og beste stormakt som ønsker å ta direkte kontroll over våre ressurser, land og folk med makt. Vi må bygge et forsvarsverk. Men skal det baseres på *et militærvesen basert på de interessene og strukturene som føder og fører kriger?* Eller skal vi bygge en forsvarslinje og folkelige allianser nasjonalt og internasjonalt – i kamp mot militarismen. Basert på at en virkelig frihets- og freds-kamp – med internasjonal solidaritet og antikrigs-perspektiv mot all imperialisme.

Her kan du gå inn og bli medlem i organisasjonen «Stopp NATO»: <https://stoppnato.no/tips/innmeldingsskjema/>

Nidportrett av NATOs generalsekretær Jens Stoltenberg. Maleri av Jan R. Iversen

Et ydmyket Frankrike gir EU-hæren ny ammunisjon

Av Jan R. Steinholt,
politisk rådgiver i Nei til EU

«EU må finne og styrke sin sjel», sa EU-kommisjonens president Ursula von der Leyen i sin årlige tale om unionens tilstand – State of the European Union. Det betyr å lade kanonene.

«Vi har begynt å bygge et europeisk øko-forsvar», sa von der Leyen, «men det vi virkelig trenger er Den europeiske forsvarsunionen.» Hun understreket at det ikke er militær kapasitet som er mangelvare, men politisk vilje. De europeiske brannkorpene (kampgruppene), hver på 1500 mann, har vært uvirksomme på grunn av intern uenighet.

Denne handlingslammelsen har den tidligere tyske forsvarsministeren til hensikt å få slutt på, med ydmykelsen i Afghanistan og irritasjonen over USA som bakteppe og pressmiddel.

«Det hjelper ikke med verdens mest avanserte våpen hvis du ikke er beredt til å bruke dem», påpeker von der Leyen.

Lisboatraktaten inneholder allerede nødvendige verktøy og muligheter. EU-toppe- ne er utålmodige etter å få alle medlems- statene med seg på å ta dem i bruk.

Kompass for autonomi

Kommisjonens president har store forventninger til unionens strategiske kom-

pass som skal gi retning for de geopolitiske og militære ambisjonene. «Kompasset» vil foreligge neste år, etter at Frankrike overtar formannskapet i EU. Målet er å finne ut av hvordan EU skal styrke sin strategiske autonomi – kodeord for mer uavhengighet fra USA – og bli en mektigere global aktør og «partner».

Frankrike har lenge ivret for å virkeliggjøre EU-målet om en militærunion innen 2025, og presser på med opprettelse av egne intervensjonsstyrker for «de villige» som supplement til forsvarspakten PESCO. Intervensjonsstyrken EI2 ble opprettet i 2018, med tilslutning fra utenforland som Storbritannia. Også Norge sluttet seg til i 2019.

Til neste år skal EU-sjefen og president Emmanuel Macron arrangere et toppmøte som skal handle om europeisk forsvar. «Det er på tide at Europa trapper opp til neste nivå», sa von der Leyen.

Fransk raseriutbrudd

Det har snart gått to år siden Macron erklærte NATO-pakten for å være «hjerne-død». Forholdet til USA har bedret seg noe etter at Joe Biden flyttet inn i Det hvite hus. Idyllen ble imidlertid kortvarig.

Utenriksminister Jean-Yves Le Drian fre-ser over å ha blitt «dolket i ryggen» av USA, Storbritannia og Australia. De tre tette alliansepartnerne har så å si dumpet Frankrike i Stillehavet etter å ha inngått sikkerhetspakten AUKUS seg imellom. En talsmann for EU bekrefter at heller ikke Brussel var informert om dette initiativet.

Pakten innebærer at Australia skroter en milliardkontrakt med Frankrike om leve-

ranse av 12 dieseldrevne ubåter med en kontraktverdi på mer enn 30 milliarder euro. Canberra kjøper i stedet atomdrevne ubåter fra sine nye partnere.

Nesestyver for EU

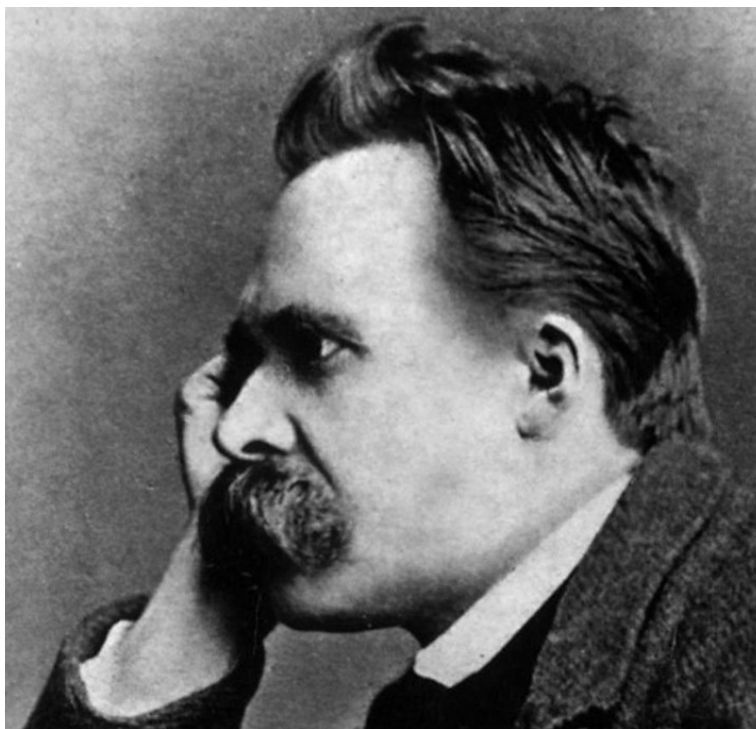
Politisk er dette en nesestyver som gjør det klart at det er de tre engelskspråklige mak-tene som vil utfordre Kina i Stillehavet, og at Frankrike og EU må spille annenfiolin. Forsonende ord fra Biden om at Frankrike fortsatt er en viktig partner i regionen, er ikke nok til å dekke over ydmykelsen. Nyheten ble kjent like før EUs utenrikssjef Josep Borrell skulle legge fram unionens strategi for det indiske hav og Stillehavs-regionen.

Den franske utenriksministeren legger ikke skjul på at han er sint og bitter. «Slik uforutsigbarhet minner om Trump», sier han. Forsvarsminister Florence Parly legger til at Frankrike merker seg hvordan USA behandler sine allierte. Frankrike har gått til det eksepsjonelle skritt å kalle hjem sine ambassadører fra Canberra og Washington.

Det skal ikke mye fantasi til for å skjønne at hendelsen vil tenne Frankrike ytterligere når det gjelder å få fart på den europeiske militærunionen. Det som gjenstår er at tospannet Macron og von der Leyen får det tyske kavaleriet ut av brakkene. Revel-jen kan gå i 2022.

Teksten er opprinnelig publisert på Nei til EUs hjemmeside.

Verket er lisensieret Creative Commons-lisens 4.0. Du kan gjengi og spre denne artikkelen på ikke-kommersielle vilkår forutsatt at forfatteren og Nei til EU blir kreditert.

Nietzsche

som grunnlegger av den imperialistiske periodens irrasjonalisme

Det følgende er et nyoversatt utdrag fra Georg Lukács' bok Die Zerstörung der Vernunft (1962).

Av Georg Lukács

Generelt kan man si at resultatet av revolusjonen i 1848 bestemmer perioden da den borgerlige ideologien forfaller. Riktignok er det fortsatt noen etterkommere av den oppvoksende perioden - spesielt innen litteratur og kunst - hvis verk på ingen måte kan tilskrives dette stadiet. (Det er nok å nevne Dickens og Keller, Courbet og Daumier). I tillegg er perioden mellom 1848 og 1870 fylt med viktige overgangsfigurer hvis verk viser dekadente trekk, men som ikke tilhører det sentrale innholdet i verkene deres (Flaubert, Baudelaire). I teoretiske vitenskaper, spesielt økonomi og filosofi, begynner nedgangen mye tidligere: siden oppløsningen av Ricardos skole (1920-årene) har den borgerlige økonomien, og siden oppløsningen av hegelianismen (1930- og 1940-årene) den

borgerlige filosofien, ikke produsert noe originalt eller fremtidsrettet. Begge områdene er fullstendig dominert av kapitalismens apologetikk. Situasjonen er lik i de historiske vitenskapene. Det faktum at vitenskapen også gjør enorme fremskritt i denne perioden - Darwins store verk publiseres mellom 48 og 70 - endrer ikke dette bildet. Til den dag i dag har det blitt gjort banebrytende funn her. Men dette forhindrer ikke at den generelle metodikken degenererer, at den borgerlige naturvitenskapens forestillinger blir stadig mer reaksjonære og at resultatene av naturvitenskapen blir brukt med stadig mer økt energi for å spre reaksjonære synspunkter. (Vi snakker ikke her om den ideologiske utviklingen i Russland. Her tilsvarer 1905 den vestlige 1848 - og tolv år senere har den sosialistiske revolusjonen allerede vunnet.)

Det er bare i lys av alle disse fakta at vi har rett til å hevde - uten å forvrengte de riktige proporsjonene - at årene 1870/71 også markerte et vendepunkt i ideologisk utvikling.

For det første avsluttes fremveksten til de store nasjonalstatene i Sentral-Europa i løpet av disse årene, og med den oppfylles mange av de viktigste kravene til de borgerlige revolusjonene; i alle fall ender deres periode i Vest- og Sentral-Europa med dette. Dette gjelder selv om det i Tyskland og Italia (for ikke å snakke om Østerrike og Ungarn) mangler veldig viktige elementer i den virkelige borgerlige revolusjonære transformasjonen, selv om veldig mange føydal-absolutistiske rester overlever: deres demontering kan nå bare forestilles i en revolusjon ledet av proletariatet. Og den proletariske revolusjonen viser allerede sin klare fysiognomi i løpet av disse årene: i Pariserkommunen. Slaget i juni var allerede et vendepunkt for 48-revolusjonen, selv på en europeisk, ikke bare fransk, skala: utbruddet konsoliderte borgerskapets allianse med de reaksjonære klassene, dets nederlag forseglet skjebnen til alle demokratiske revolusjoner i løpet av disse årene. Illusjonen om at disse seirene for borgerskapet definitivt hadde etablert "orden", kollapset snart. Et-

Pariskommunen i 1871.

ter en kort pause - historisk sett - dukket massebevegelsene til arbeiderklassen opp igjen: I 1864 ble Den første internasjonale grunnlagt, og i 1871 lyktes proletariatet i å ta makten, selv om det bare var for relativt kort tid og bare i storbyens skala: Pariserkommunen ble født, proletariatets første diktatur.

De ideologiske konsekvensene av disse hendelsene er svært vidtrekkende. Polemikken i den borgerlige vitenskapen og filosofien er i økende grad rettet mot den nye motstanderen, mot sosialismen. Mens den borgerlige ideologien ved tiden for dens oppkomst kjempet mot det føydal-absolutistiske systemet og dets meningsforskjeller skyldtes forskjeller i oppfatningen av denne motsats, er proletariatets verdensbilde den nåværende hovedfienden. Men dette endrer objektet og uttrykksformen for enhver reaksjonær filosofi. I løpet av borgerskapets fremvekst forsvarte reaksjonær filosofi føydal absolutisme, senere føydale rester, restaurering. Schopenhauers særposisjon er, som vi har sett, basert på det faktum at han var den første til å forkynne et klart borgerlig-reaksjonært verdensbilde. Men han

er også fortsatt på samme linje som den føydale reaksjonære Schelling, ettersom de begge ser på den borgerlige filosofiens progressive tendenser som sine viktigste motstandere: materialismen og den dialektiske metoden.

Med slaget ved juni og fremfor alt Pariserkommunen endret retningen til den reaksjonære polemikken seg radikalt: på den ene siden er det ikke lenger noen progressiv borgerlig filosofi å bekjempe; i den grad ideologiske tvister av denne typen oppstår - og på overflaten tar de stor plass - er de hovedsakelig taktiske uenigheter om hvordan sosialismen effektivt kan gjøres ufarlig, lagsforskjeller innenfor det reaksjonære borgerskapet. På den annen siden har hovedmotstanderen allerede dukket opp i teoretisk form. Til tross for all den borgerlige vitenskapens innsats, blir det mindre og mindre mulig å dempe marxismen: Borgerskapets ledende ideologer er i økende grad klar over at dette er deres avgjørende forsvarslinje, som de må konsentrere sine sterke krefter om. Imidlertid har den borgerlige filosofiens defensive natur, som følger av dette, en langsom og motstridende effekt. Taushe-

tens taktikk fortsetter å dominere lenge: Noen ganger oppstår det forsøk på å innlemme det "nyttige" fra historisk materialisme, passende forvrent, i den borgerlige ideologien, men det er først etter den første imperialistiske verdenskrig, etter seieren til den store sosialistiske oktoberrevolusjonen i Russland, at denne tendensen får full effekt. Men helt fra begynnelsen manifesteres denne defensive karakteren i det faktum at den borgerlige filosofien drives til spørsmål, til metodiske tvister, som ikke oppstår fra sitt eget behov, men er tvunget fram av motstanderens eksistens. Svarene tilsvarer naturligvis borgerskapets klasseinteresser.

Med Nietzsche er vi selvfølgelig bare i begynnelsen av denne utviklingen. Men vi kan allerede se noen viktige endringer på dette stadiet. Dette kommer hovedsakelig til uttrykk i at de eldre irrasjonalistene, som Schelling og Kierkegaard, i kampen mot Hegels idealistiske dialektikk noen ganger kunne peke på dens virkelige feil. Selv om de alltid har trukket bakovervendte konklusjoner fra en slik kritikk, som noen steder var riktig, forblir den filosofisk-historiske betydningen til de rik-

"Mens den borgerlige ideologien ved tiden for dens oppkomst kjempet mot det føydal-absolutistiske systemet og dets meningsforskjeller skyldtes forskjeller i oppfatningen av denne motsats, er proletariatets verdensbilde den nåværende hovedfienden."

tige kritiske kommentarene. Situasjonen er en helt annen så snart motstanderen som skal bekjempes har blitt dialektisk og historisk materialisme. Den borgerlige filosofien er ikke lenger i stand til å utøve ekte kritikk eller til og med å forstå gjenstanden for dens polemikk på en korrekt måte: den kan bare enten polemisere mot dialektikk og materialisme generelt - først åpent, senere mer og mer i hemmelighet - eller også prøve å motsette seg den virkelige dialektikken - demagogisk - med en pseudodialektikk.

Når de store prinsippkampene i borgerskapet opphører, opphører også de borgerlige filosofenes ekspertise. Schelling, Kierkegaard eller Trendelenburg kjenner fremdeles Hegels filosofi på nært hold. Schopenhauer er også en forløper for den borgerlige dekadensen ved at han kritiserer Hegel uten å engang kjenne ham overfladisk. Men i forhold til klassefienden ser alt ut til å være lov, her slutter all vitenskapelig moral. Selv forskere som på andre felt tør å uttrykke seg samvittighetsfullt først etter å ha lest stoffet i detalj, tillater seg selv her de mest useriøse utsagnene, som de trekker fra andre, på samme måte grunnløse meninger, og de tenker ikke engang på å gå tilbake til de virkelige kildene, ikke engang når de fastslår fakta. Dette er en annen grunn til at den ideo-

logiske kampen mot marxismen er på et uforlignelig lavere nivå enn den reaksjonær-irrasjonalistiske kritikken av Hegels dialektikk på den tiden.

Hvilken rett har vi under slike omstendigheter til å hevde at Nietzsche har hele sitt livsverk som en konstant polemikk mot marxisme, mot sosialisme, når det er åpenbart at han aldri har lest en eneste linje av Marx og Engels? Vi tror at vi fremdeles kan hevde dette, og det er fordi hver filosofi i innhold og metode er bestemt av sin tids klassekamp. Filosofer - så vel som forskere, kunstnere og andre ideologer - kan være mer eller mindre klar over dette faktum, kanskje helt uvitende om det, men denne bestemmelse av deres syn på de såkalte "sistespørsmål" har fortsatt en betydning. Det Engels sier om advokatene gjelder enda mer filosofien: "Gjenspeilingen av økonomiske forhold som juridiske prinsipper ... finner sted uten at aktørene er klar over den. Juristen

ser for seg at han arbeider med a priori teoremer, selv om de bare er økonomiske reflekser ...". "Det er derfor hver ideologi bevisst knytter seg til" et visst tankemateriale "som har blitt overlevert til det av forgjengerne." Men dette forhindrer på ingen måte at utvelgelsen av disse tradisjonene, stillingen tatt overfor dem, måten de behandles, konsekvensene som blir trukket fra kritikken av dem osv., til slutt blir bestemt av de økonomiske forholdene og av klassekrigene som oppstår på deres grunnlag. Filosofer vet instinktivt hva de må forsvare og hvor fienden står. De føler instinktivt de "farlige" tendensene i sin tid og prøver å bekjempe dem filosofisk.

I forrige kapittel har vi avslørt denne formen for moderne reaksjonært forsvar mot filosofiens fremgang, mot den dialektiske metoden, og vi har beskrevet den moderne irrasjonalismens karakter og metodikk nettopp utfra denne måten å reagere på. Vi har også prøvd å skissere i de forrige

"Når de store prinsippkampene i borgerskapet opphører, opphører også de borgerlige filosofenes ekspertise-"

Nietzsche i artilleriuniform i 1868.

“Nietzsches spesielle posisjon i denne utviklingen av moderne irrasjonalisme bestemmes dels av den historiske situasjonen på tidspunktet for hans opptreden, og dels av hans usedvanlige personlige talent.”

filosofiske konsekvenser at det blir mulig å presentere Nietzsches verdensbilde i sin virkelige kontekst.

Nietzsches spesielle posisjon i denne utviklingen av moderne irrasjonalisme bestemmes dels av den historiske situasjonen ved tidspunktet for hans opptreden, og dels av hans usedvanlige personlige talent. Når det gjelder den første, har vi allerede kort nevnt de viktigste sosiale hendelsene i denne perioden. I tillegg, som en gunstig omstendighet for hans utvikling, avsluttet Nietzsche sin virksomhet ved begynnelsen av den imperialistiske perioden. Dette betyr at han på den ene siden opplever alle perspektiver på de kommende kampene i Bismarck-perioden, at han er samtidig med grunnleggelsen av riket, håpene som var knyttet til det og dets skuffelser, Bismarcks fall og Wilhelm IIs innvielse av en åpen aggressiv imperialisme. Men samtidig er han også en samtidig av Pariserkommunen, fremveksten av proletariatets store masseparti, sosialistloven, arbeidernes heroiske kamp mot den, mens han på den annen side ikke har opplevd selve den imperialistiske perioden. Dermed oppstår en gunstig mulighet for ham: å ta opp og løse hovedproblemene i den kommende perioden - i den reaksjonære borgerens betydning - i mytisk form. Denne mytiske formen fremmer dens effekt, ikke bare fordi den blir det stadig mer dominerende filosofiske uttrykket for den imperialistiske perioden, men også fordi den gjør det

kommentarene de sosiale årsakene til at fiendens form har blitt radikalt annerledes og hvordan denne endringen kommer til uttrykk filosofisk. Hvis vi nå ser på Nietzsches virkeperiode, er det klart at Pariserkommunen, utviklingen av de sosialistiske massepartiene, spesielt i Tyskland, så vel som arten og suksessen til den borgerlige kampen mot dem, gjorde

et veldig dypt inntrykk på ham. Vi vil senere gå inn på detaljene og bevisene for dem i Nietzsches arbeid og liv. Her bør vi for øyeblikket bare forklare den generelle muligheten for at sosialisme som bevegelse og verdensbilde hadde blitt hans hovedfiende, som for de andre filosofene på denne tiden, og at det bare er fra denne vending på den sosiale fronten og dens

mulig for Nietzsche å sette opp de kulturelle, etiske, etc. problemene med imperialismen på et så generelt nivå. Nietzsche kan stille imperialismens kulturelle, etiske osv. problemer på en så generell måte at han til tross for alle svingningene i situasjonen og den tilhørende taktikken til det reaksjonære borgerskapet stadig kan forbli dets ledende filosof. Han var det før den første imperialistiske verdenskrig og har forblitt det etter den andre.

Imidlertid ville denne permanente effekten, den objektive muligheten som vi nettopp har skissert, aldri blitt en realitet uten de spesifikke egenskapene til Nietzsches ikke ubetydelige talent. Han har en spesiell framsynsfølsomhet, en spesiell problemfølelse for hva den parasittiske intelligentsia trenger i løpet av den imperialistiske perioden, hva som beveger og bekymrer den, hva slags respons som ville tilfredsstille den mest. Han kan derfor sirkulere rundt svært brede kulturområder, belyse de brennende spørsmålene med vittige aforismer, tilfredsstille de utilfredse, noen ganger til og med opprørske instinkter til dette parasittiske intellektuelle laget med fascinerende hyperrevolusjonære gester, og samtidig svare på alle disse spørsmålene på en slik måte, eller i det minste foreslå svarene deres på en slik måte at det sterkt reaksjonære klasseinnholdet i det imperialistiske borgerskapet trer fram av alle finesser og nyanser.

Denne dobbeltkarakteren tilsvarer på tre måter det sosiale vesenet og dermed følelsene og tankeverdenen til dette laget. For det første er svingningen mellom den fineste nyansen, den mest kresne overfølsomheten og en plutselig brasende, ofte hysterisk brutalitet, det viktigste tegnet på enhver dekadens. For det andre, og i nær forbindelse med dette, er det en dyp misnøye med dagens kultur, et "ubehag i

kulturen", som Freud kaller det, et opprør mot den, men et opprør der "opprøreren" under ingen omstendigheter ønsker å se hans egne parasittiske privilegier og deres sosiale grunnlag bli berørt, og derfor tar han det med entusiasme imot når den revolusjonære naturen til denne misnøyen får en filosofisk sanksjon, men samtidig blir til et forsvar mot demokrati og sosialisme når det gjelder sosialt innhold. For det tredje, akkurat på tidspunktet for Nietzsches gjennombrudd når klassens forfall og dekadens en slik grad at den subjektive vurdering av dekadensen i den borgerlige klassen også gjennomgår en viktig endring: Mens det i lang tid bare var progressive og opposisjonelle kritikere som avslørte og kritiserte dekadens, mens det store flertallet av den borgerlige intelligentsia holdt seg til illusjonen om å leve i "den beste av alle verdener" og forsvarte sin ideologis imaginære "sunnhet", dens progressivitet, blir nå innsikten om dekadansen, bevisstheten om å være dekadent, stadig mer det sentrale poenget med i denne intelligentsiaens selvforståelse. Denne transformasjonen kommer først og fremst til uttrykk i en selvtilfreds, selvreflekterende, leken relativisme, pessimisme, nihilisme, etc., som imidlertid ofte - når det gjelder ærlige intellektuelle - blir til oppriktig fortvilelse, til en opprørsk stemning (messianisme osv.) som oppstår av den.

Nietzsche, som kulturpsykolog, estetiker og moralist, er kanskje den mest vittige og allsidige representanten for denne selverkjente dekadansen. Men hans betydning strekker seg utover dette: mens han erkjenner dekadansen som det grunnleggende fenomenet ved den borgerlige utvikling i hans tid, viser han veien til dens overvinning. For hos de mest livlige og spente intellektuelle som havner under påvirkning av det dekadente verdensbil-

det, oppstår det uunngåelig en lengsel etter å overvinne det. Denne lengselen gjør kampen til den nye klassen, proletariatet, ekstremt attraktiv for de beste av disse intellektuelle: de ser her, fremfor alt i livsstil og moral, tegn på en mulig gjenoppbygging av samfunnet og, i forbindelse med dette - og dette er selvfølgelig i forgrunnen - en gjenoppbygging av seg selv. Samtidig har flertallet av disse intellektuelle ingen anelse om de økonomiske og sosiale konsekvensene av en virkelig sosialistisk transformasjon, de ser det rent ideologisk og har derfor ingen klar ide om hvor langt og hvor dypt en beslutning i denne retning ville bety et radikalt brudd med deres egen klasse, hvordan et slikt brudd ville påvirke de intellektuelles eget liv. Uansett hvor forvirret denne bevegelsen enn er, omfatter den de brede kretser av den mest avanserte borgerlige intelligentsiaen og uttrykker seg selvfølgelig spesielt hardt i krisetider. (Tenk på sosialistlovens undergang, naturalismens skjebne, første verdenskrig og den ekspresjonistiske bevegelsen i Tyskland, boulangisme og Dreyfus-kampanjen i Frankrike, etc.)

Det "samfunnsoppdrag" som Nietzsches filosofi oppfyller, består i å "redde", "forløse" denne typen borgerlig intelligens, og vise den en vei som gjør hvert brudd, ja, enhver alvorlig spenning med borgerskapet overflødig; en vei der den hyggelige moralske følelsen av å være opprører kan vedvare, ja, til og med bli dypere, ved at den "overfladiske", "ytre" sosiale revolusjonen forførende blir stilt imot en "dypere", "kosmisk biologisk" revolusjon. Nemlig en "revolusjon" som fullstendig bevarer borgerskapets privilegier, som lidenskapelig forsvarer borgerlighetens privilegerte eksistens, det parasittiske imperialistiske intelligentsia; en "revolusjon" rettet mot massene, som gir et patetisk aggressivt uttrykk for frykten til de økono-

"For hos de mest livlige og spente intellektuelle som havner under påvirkning av det dekadente verdensbildet, oppstår det uunngåelig en lengsel etter å overvinne det."

"I likhet med de sosiale kretsene som hans påvirkning er rettet mot, er Nietzsche selv først og fremst interessert i kulturproblemene, og blant disse først og fremst i kunst og individuell etikk."

misk og kulturelt privilegerte for å miste sine privilegier, og som skjuler denne egoistiske frykten. Denne vei, som Nietzsche peker ut, forlater aldri den dekadanse som er dypt forankret i dette lagets tanke- og følelsesliv, men den nye selverkjennelse bringer den i et nytt lys: det er nettopp i dekadansen at de virkelige frøene til en virkelig, grundig fornyelse av mennesket eksisterer. Denne "sosiale misjonen" er så å si i *harmonia præstabilita* med talentet, med tankens innerste tendenser, med Nietzsches viten. I likhet med de sosiale kretsene som hans påvirkning er rettet mot, er Nietzsche selv først og fremst interessert i kulturproblemene, og blant disse først og fremst i kunst og individuell

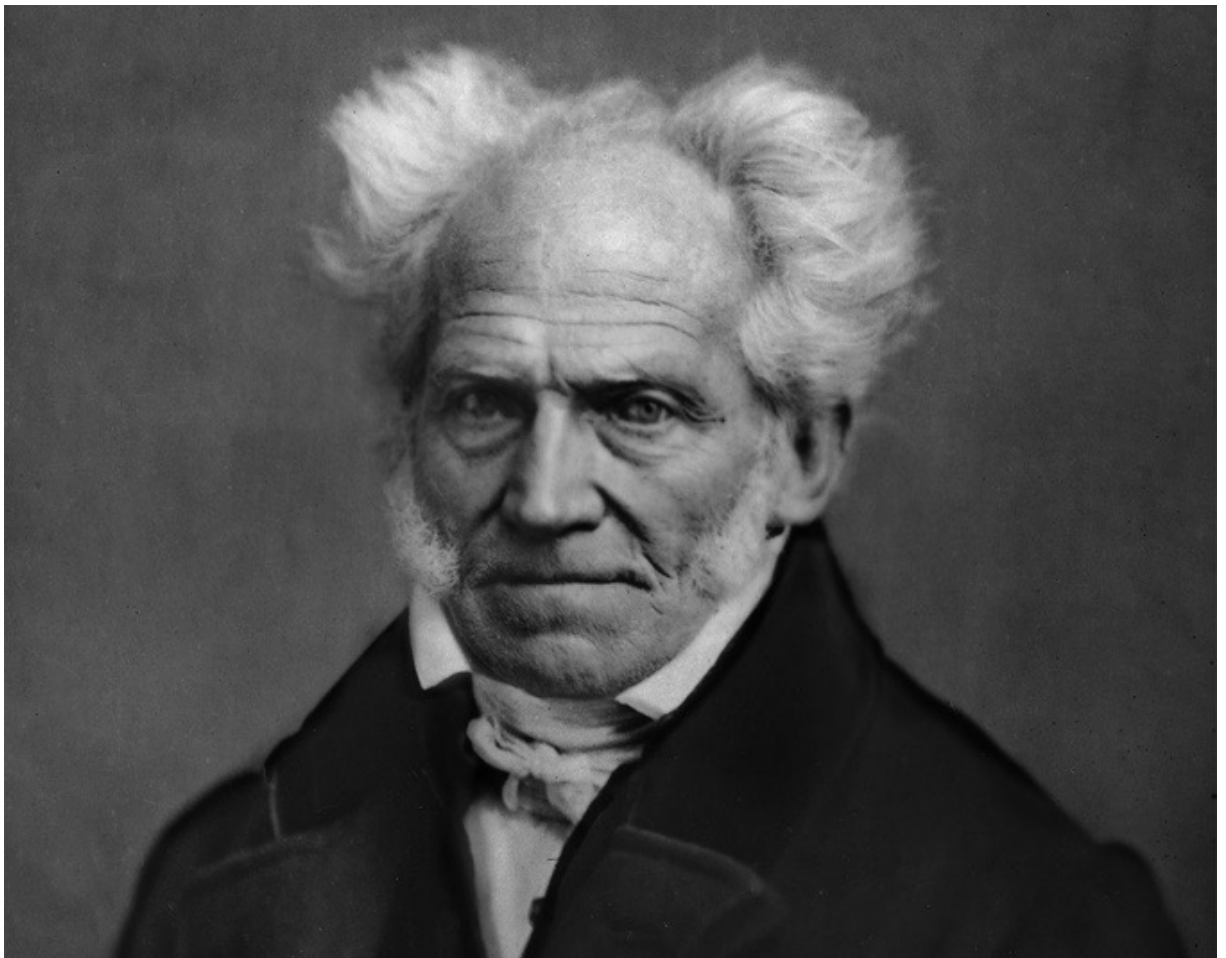
etikk. Politikk fremstår alltid som en abstrakt, mytisk horisont, og når det gjelder økonomi, er Nietzsches uvitenhet like stor som den gjennomsnittlige intellektuelle i sin samtid. Mehring påpeker med rette at Nietzsches argumenter mot sosialisme aldri overskrider Leo, Treitschke osv. Men det er nettopp denne kombinasjonen av brutalt vulgær antisosialisme og en raffinert, vittig, noen ganger til og med korrekt kritikk av kultur og kunst (tenk på kritikken av Wagner, naturalismen, etc.) som gjør innholdet og presentasjonen hans så forførende for den imperialistiske intelligentsia. Vi kan se hvor sterk denne forførelsen er gjennom den imperialistiske perioden. Fra generasjonen av Georg

Brandes og Strindberg og Gerhart Hauptmann, går denne effekten helt til Gide og Malraux. Og det er slett ikke begrenset til den rent reaksjonære delen av intelligentsiaen. Selv forfattere som var tydelig progressive i arbeidet sitt, som Heinrich og Thomas Mann eller Bernard, var under hans innflytelse. Ja, han kunne til og med gjøre et sterkt inntrykk på noen marxistiske intellektuelle. Selv en Mehring dømte ham - midlertidig - slik: "Nietzscheanismen er enda mer nyttig for sosialismen på en annen måte. Nietzsches skrifter er utvilsomt forførende for de få ungdommene med et fremtredende litterært talent som fremdeles vokser opp i de borgerlige klassene. Og som er først fanget av borgerlige klassefordommer. For dem er imidlertid Nietzsche bare en overgang til sosialisme."

Dette forklarer imidlertid bare klassegrunnlaget og intensiteten, men ikke varigheten av Nietzsches innflytelse. Dette er basert på hans ubestridelige filosofiske evne. Mens reaksjonens vanlige brosjyrer, fra Rembrandt-tyskerne til vår tids Koestlers og Burnhams, aldri kommer lengre enn til å tilfredsstille det imperialistiske borgerskapets taktiske behov med mer eller mindre dyktig demagogi, kan Nietzsche, som vi skal se i detalj senere,

Romere under Dekadansen. Oljemaleri fra 1847.

Arthur Schopenhauer i 1859.

gjøre følgende:

fange og formulere i sine arbeider noen av de viktigste permanente trekkene ved reaksjonær oppførsel før imperialismens periode, før verdenskrigens og revolusjonenes tidsalder. For å se hans rang her, trenger du bare å sammenligne ham med sin samtidige Eduard von Hartmann. Sistnevnte oppsummerte, som filosof, de vulgære, reaksjonære borgerlige fordommer av tiden etter 1870, fordommene til det "friske" borgerskapet. Det var derfor han hadde mye større suksess enn Nietzsche i begynnelsen, men det var også derfor han ble helt glemt under den imperialistiske perioden.

Men alt dette skjer hos Nietzsche, som sagt, i en mytifierende form. Bare dette gjorde det mulig for Nietzsche, som ikke forsto noe av kapitalismens økonomi og som derfor bare kunne observere, beskrive og uttrykke symptomene på overflaten, å forstå og bestemme tidens tendenser. Men mytens form skyldes også at Nietzsche, den ledende filosofen i den imperialistiske reaksjonen, ikke engang opplevde imperialismen selv. Han jobbet - akkurat som Schopenhauer - som filosof

for den borgerlige reaksjonen etter 1848, i en tid som bare ga spirer og begynnelsen på det som skulle komme. For en tenker som ikke kunne gjenkjenne de virkelige drivkreftene, kunne disse bare skildres i utopiske myter. Nietzsches filosofiske betydning er basert på det faktum at han likevel holdt seg til visse varige kvaliteter. Riktignok bidro både uttrykket til myten og dens aforistiske form, karakteristikkene som vi skal ta opp senere, til dette i den grad slike myter og aforismer, avhengig av den borgerlige klassens og midlertidige interesser og ambisjonene til dens ideologer, kunne bli gruppert og tolket på en helt annen, ofte helt motsatt måte. Det faktum at Nietzsche ble brukt igjen og igjen, en "ny" Nietzsche i hvert tilfelle, viser imidlertid at det var en kontinuitet i denne endringen - kontinuiteten til imperialismens grunnleggende problemer som en hel periode, utfra borgerskapets permanente behov -- åndelig sett og tolket av den parasittære borgerlige intelligentsia.

Det er ingen tvil om at en slik mental foregripelse er et tegn på ikke ubetydelige observasjonskrefter, følsomhet overfor problemer og evnen til å abstrahere. I denne forbindelse er Nietzsches historiske posi-

sjon analog med Schopenhauers. Begge er også nært beslektet når det gjelder den grunnleggende tendensen i filosofien. De historisk-filologiske påvirkningsspørsmålene etc. bør ikke tas opp her. De nåværende forsøkene på å skille Nietzsche fra Schopenhauers irrasjonalisme, å knytte ham til opplysningstiden og til Hegel, synes jeg er barnslig, eller rettere sagt et uttrykk for det laveste nivået av historisk baktalelse som er oppnådd så langt i amerikansk imperialismes interesse. Det er selvfølgelig forskjeller mellom Schopenhauer og Nietzsche, som ble dypere under Nietzsches utvikling da han tydeliggjorde sine egne ambisjoner. Men de er snarere tidsforskjeller: forskjeller i virkemidlene for å bekjempe samfunnsmessige framskritt.

Nietzsche tok imidlertid prinsippet om metodisk samhörighet for sin tankekonstruksjon fra Schopenhauer, og han modifiserte og utviklet det bare i samsvar med tiden, i samsvar med motstanderen som skulle bekjempes: det vi karakteriserte i det andre kapitlet som en indirekte apologetikk for kapitalismen. Dette grunnleggende prinsippet tar naturlig nok nye konkrete former som et resultat av for-

"I Nietzsche derimot gjennomsyrrer prinsippet om indirekte apologetikk også presentasjonsmåten: hans aggressivt reaksjonære uttalelse til fordel for imperialismen kommer til uttrykk i form av en hyperrevolusjonær gest. "

G. W.F. Hegel.

utsetningene for en mer utviklet klassekamp. Schopenhauers kamp mot hans tids progressive ideer kan fremdeles oppsummeres i det faktum at han besmittet all handling som åndelig og moralsk mindreverdige. Nietzsche, derimot, etterlyser aktiv handling for reaksjonen, for imperialismen. Det følger allerede at Nietzsche måtte gi avkall på hele Schopenhauers dualisme mellom fantasi og vilje og erstatte den buddhistiske viljen med myten om viljen til makt. Det følger videre at Nietzsche heller ikke kan gjøre noe med Schopenhauers abstrakte og generelle avvisning av historien. Selvfølgelig eksisterer den virkelige historien like så lite for Nietzsche som for Schopenhauer. Men hans apologetikk for aggressiv imperialisme har form av en mytifikasjon av historien.

Til slutt, siden vi bare kort kan nevne de viktigste punktene her, er Schopenhauers apologetikk indirekte i form, men han uttrykker åpent sine sosialpolitiske reaksjonære sympatier, selv på en trossig kynisk måte. I Nietzsche derimot gjennomsyrrer prinsippet om indirekte apologetikk også presentasjonsmåten: hans aggressivt reaksjonære uttalelse til fordel for imperialismen kommer til uttrykk i form av en hyperrevolusjonær gest. Kampen mot demokrati og sosialisme, imperialismens myte, oppfordringen til barbariske aktiviteter bør fremstå som en omveltning uten sidestykke, som en "revaluering av alle verdier", som "avgudets dagbry": imperialismens indirekte apologetikk som en demagogisk effektiv pseudo-revolusjon.

Dette innholdet og denne metoden i Ni-

etzsches filosofi er nærmest forbundet med hans litterære uttrykksform: med aforismen. En slik litterær form muliggjorde et element av forandring innenfor rammene av Nietzsches varige innflytelse. Hvis en omorganisering av tolkningen har blitt sosialt nødvendig - som for eksempel i Hitlerismens umiddelbare forberedelseperiode, og igjen i dag, etter Hitlers fall - er det ingen hindringer mot å omarbeide det vedvarende innholdet, slik vi finner hos tenkere som har uttrykt sammenhengen i deres intellektuelle verden i systematisk form. (Descartes, Kants og Hegels skjebne i den imperialistiske perioden viser riktignok at reaksjonen også kan overvinne slike hindringer). Med Nietzsche er denne oppgaven imidlertid mye enklere: på hvert trinn fremheves forskjellige aforismer, avhengig av hva som er nødven-

dig for øyeblikket, og de henger sammen. I tillegg er det et annet poeng: Uansett hvor mye de grunnleggende målene er i tråd med den ideologiske holdningen til den parasittiske intelligentsia, vil deres systematiske, brutalt åpne utsagn fortsatt avvise et bredt, ikke uviktig lag. Det er derfor ingen tilfeldighet at tolkningen av Nietzsche, med noen få unntak (spesielt Hitler-fascismens umiddelbare pionerer), holder seg til hans kulturkritikk, hans moralske psykologi osv. og gjør Nietzsche til en "uskyldig" tenker som bare tar for seg psykiske problemer hos en intellektuell moralsk "elite". Slik ser Brandes og Simmel, senere Bertram og Jaspers og i dag Kaufmann ham. Og det er korrekt sett fra et klasse-synspunkt, siden det overveldende flertallet som dermed ble vunnet for Nietzsche, senere har vært klare til å ta de praktiske tiltakene som tilsvarer en slik holdning. Forfattere som Heinrich og Thomas Mann er unntak.

Dette er imidlertid bare en effekt av det aforistiske uttrykket. La oss vurdere det som sådan. Professorer i filosofi har ofte anklaget Nietzsche for ikke å ha et system og derfor ikke være en ekte filosof. Nietzsche selv snakker veldig bestemt mot alle systemer: "Jeg mistro all systematikk og unngår dem. Viljen til et system er mangel på ærlighet." Dette er en tendens vi allerede kunne observere hos Kierkegaard. Det er ikke tilfeldig. Borgerskapets filosofiske krise, uttrykt i oppløsningen av hegelianismen, var mye mer enn erkjennelsen av at et bestemt system var utilstrekkelig; det var en krise for den systemtenkning som hadde hersket i årtusener. Da det hegelianske systemet brøt sammen så brøt forsøkene på å ordne og dermed forstå verdens helhet, dens lov-messighet utfra idealistiske prinsipper, også sammen. Dette er ikke stedet for å skissere de grunnleggende endringer som følger av oppløsningen til den idealistiske systemtenkning. Vi vet selvfølgelig at professorsystemer (Wundt, Cohen, Rickert, etc.) også oppsto etter Hegel, men vi vet også at de var helt irrelevante for filoso-

fiens utvikling. Vi vet også at slutten på dette systemet ga opphav til en bunnløs relativisme og agnostisisme i borgerlig tenkning, som om det nødvendige avkall til idealistisk systematisering samtidig måtte innebære et avkall til den objektive erkjennelse av den virkelige sammenheng og dens erkjennbarhet. Men vi vet også at den endelige begravelsen av det idealistiske systemet på samme tid førte til oppdagelsen av den objektive virkelighetens virkelige sammenhenger: dialektisk materialisme. Engels formulerte den nye filosofiske situasjonen på følgende måte i en polemikk mot Nietzsches samtidige Eugen Dühring: "Den virkelige enhet i verden består i dens materialitet ..." Denne enheten søker individvitenskapene (med økende tilnærming) til å reflektere og forstå intellektuelt; filosofien oppsummerer prinsippene og lovene for denne kunnskapen. Den systematiske forbindelsen har dermed ikke forsvunnet. Imidlertid vises den ikke lenger i form av idealistiske "enheter", men alltid som en omtrentlig refleksjon av enheten, konteksten, lovligheten som er objektivt - uavhengig av vår bevissthet - til stede og aktiv i virkeligheten.

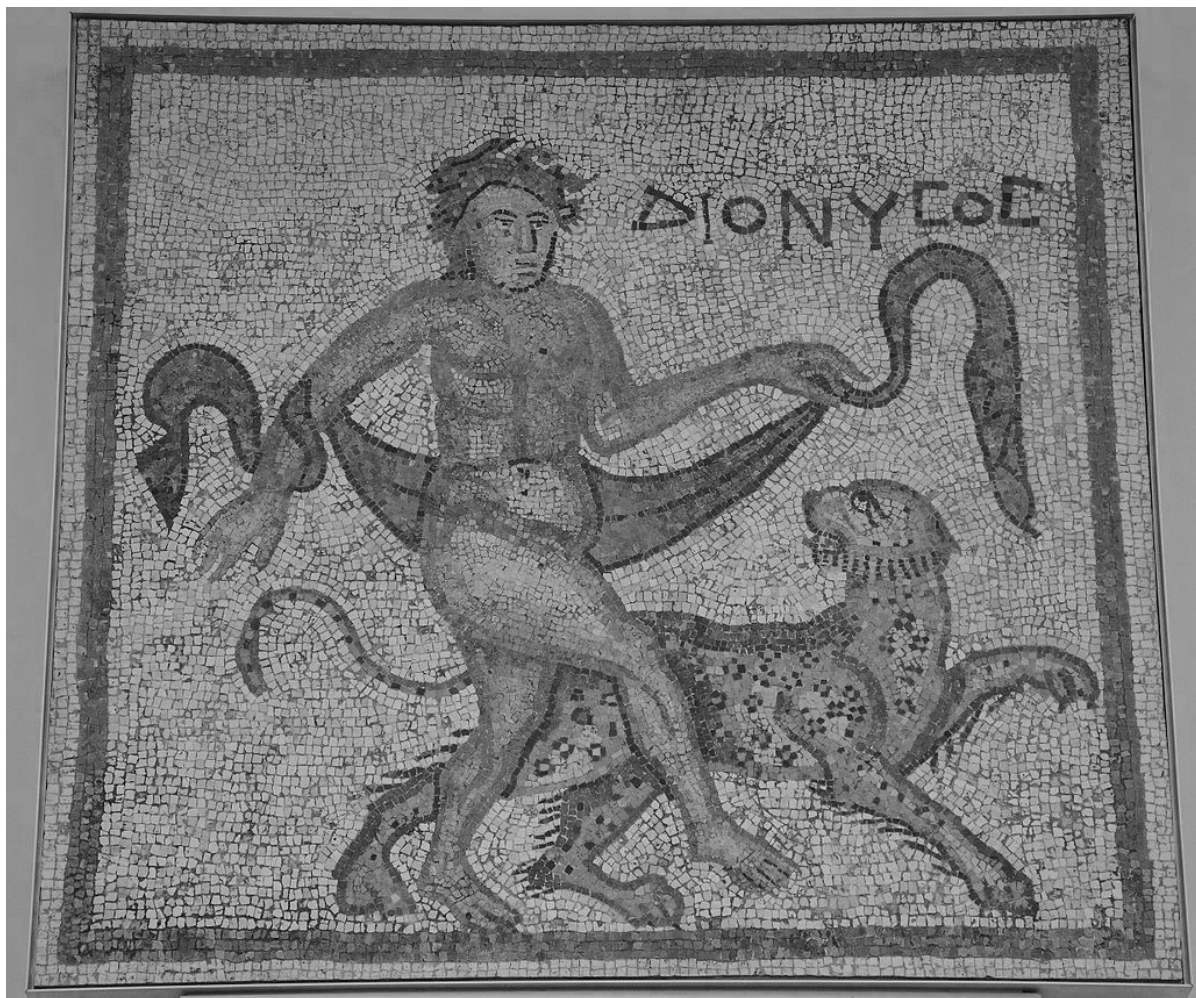
Nietzsches avvisning av systemet vokste ut av tidens relativistiske og agnostiske tendenser. At han er den første og mest innflytelsesrike av tenkerne som denne agnostismen blir en myte med, skal vi undersøke senere. Det er ingen tvil om at hans aforistiske uttrykk er nært knyttet til denne holdningen. Men i tillegg til dette er det også et annet motiv. Det er et generelt fenomen i ideologiens historie at tenkere som bare kan observere en sosial utvikling i dets bakterier, men som allerede ser det nye i det og streber etter å forstå det konseptuelt, spesielt innen moral, foretrekker essayistiske, aforistiske former, fordi disse formene garanterer det mest tilstrekkelige uttrykket for blandingen av et rent forvarsel om den fremtidige utviklingen og en skarp observasjon og evaluering av dens symptomer. Dette er tydelig i Montaigne og Mandeville, i de

franske moralistene fra La Rochefoucauld til Vauvenargues og Chamfort. Nietzsche har en sterk stilistisk preferanse for de fleste av disse forfatterne.

...

Vi tror ikke lenger at det er nødvendig å gå i detalj med Nietzsches epistemologi og dens anvendelse for å se: han har her skapt en "modell" for kapitalismens indirekte apologetikk i imperialismens periode, siden han har vist hvordan man fra en ekstremt agnostisk epistemologi, fra en teori om ekstrem nihilisme, kan utvikle et fascinerende og fargerikt symbolsk rike for den imperialistiske myten. Vi har bevisst unnlatt å fokusere på de skrikende motsetningene i dens mytiske strukturer. Hvis vi skulle se logisk-filosofisk på Nietzsches utsagn, ville vi bli konfrontert med et øde kaos av de mest oppsiktsvekkende, gjensidig utelukkende og vilkårlige påstandene. Likevel tror vi ikke at denne uttalelsen motsier synet vi utviklet i begynnelsen, nemlig at Nietzsche har et konsistent system. Det sammenhengende, det systematiske ligger nettopp i det sosiale innholdet i tankene hans: i kampen mot sosialismen. Hvis man betrakter Nietzsches flerfargede, muggne og motstridende myter fra dette synspunktet, avslører de deres ideelle enhet, deres faktiske kontekst: de er mytene til det imperialistiske borgerskapet for å mobilisere alle krefter mot dets hovedfiende. Det er ikke så vanskelig å forstå at kampen mellom herrer og besetning, mellom adelsmenn og slaver, er et mytisk, karikert motbilde av klassekampen. Vi har vist at Nietzsches kamp mot Darwin er en myte som stammer fra den berettigede frykten for at historiens normale gang kan føre til sosialisme. På samme måte at bak den evige retur ligger et selvbevarende mytisk dekrete om at utvikling i prinsippet ikke kan produsere noe nytt (dvs. ingen sosialisme). Det er heller ikke så vanskelig å se at overmennesket ble til for å spore lengselen som spontant oppstår i forbindelse med problemene med den kapitalistiske eksistensen, dens forvrengning og lemlestelse av folket osv. osv. Og den "positive" delen av Nietzsches

"Borgerskapets filosofiske krise, uttrykt i oppløsningen av hegelianismen, var mye mer enn erkjennelsen av at et bestemt system var utilstrekkelig; det var en krise for den systemtenkning som hadde hersket i årtusener."

Romersk mosaikk av vinguden Dionysos.

"Og den "positive" delen av Nietzsches myter er ikke annet enn mobilisering av alle dekadente og barbariske instinkter i det kapitalistisk fordervede mennesket for den voldelige redningen av dette parasittiske paradiset; også her er Nietzsches filosofi den imperialistiske motmyten til sosialistisk humanisme."

myter er ikke annet enn mobilisering av alle dekadente og barbariske instinkter i det kapitalistisk fordervede mennesket for den voldelige redningen av dette parasittiske paradiset; også her er Nietzsches filosofi den imperialistiske motmyten til sosialistisk humanisme.

Her blir det kanskje enda tydeligere det vi sa tidligere at ideologien om den borgerlige nedgangen settes på defensiven. Det er en del av den borgerlige tankens natur at den ikke kan klare seg uten illusjoner. Men selv om det fra renessansen til den franske revolusjonen ble forestilt et illusorisk idealbilde av det greske politiet som det som skulle realiseres, var det likevel de

virkelige utviklingsstrømmene, de virkelige utviklingstendensene i det fremvoksende borgerlige samfunnet, dvs. elementer av sitt eget sosiale vesen, perspektiver for sin egen virkelige fremtid, som dannet kjernen i dette idealbildet. I Nietzsches tilfelle stammer ethvert innhold i frykten for sin egen klasses undergang fra avmakten til å virkelig mentalt konkurrere med motstanderen: det er innhold fra "fiendens territorium", problemer og spørsmål som ble pålagt ham av motstanderen som til slutt bestemmer innholdet i filosofien hans. Og den aggressive tonen, det støtende utseendet i hvert tilfelle kan bare overfladisk dekke denne grunnleggende strukturen. Den epistemologiske appellen

til den ytterste irrasjonalisme, til fullstendig fornektelse av all kunnskap om verden og all fornuft, den moralske appellen til alle barbariske og bestialske instinkter er en - ubevisst - innrømmelse av denne situasjonen. Nietzsches ikke helt vanlige talent viser seg ved at han på tampen av den imperialistiske perioden var i stand til å skape en slik motmyte, som var effektiv i flere tiår. Hans aforistiske uttrykk fremstår i dette lyset som den passende formen for denne sosialhistoriske situasjonen: hele systemets indre forfall, hulhet og usannhet er innpakket i disse fargerikt iriserende tankestykkene som formelt fornekter enhver sammenheng.

Jon Michelet En folkes helt

Av Mimir Kristjånsen

Av Nils Ole Hagen

Denne innholdrike boka på nærmere fem hundre sider er en biografi over Jon Michelet sitt liv. Det er Rødt-politiker og journalisten Mimir Kristjånsen som har skrevet boka. Målet med biografien ser ut til å være todelt. På den ene siden ønsker forfatteren å fortelle den fascinerende historien om Jon Michelet sitt, på mange måter, eventyrlige liv. På et annet plan har forfatteren en målsetning om å plassere den politiske aktivisten Jon Michelet i et kritisk historisk lys. I hvilken grad lykkes Kristjånsen i det sistnevnte?

Formative år i kunstnerkolonien på Ekely

Fortellingen starter med en interessant skildring av det miljøet Jon Michelet vokste opp i. Kunstnerkolonien på Ekely lå som en radikal øy omringet av et borgerlig og blått villamiljø på Oslo vest. Michelet kom selv tidlig i berøring med radikale kamerater blant kunstnerbarna. En av hans beste venner på Ekely var medlem i NKU. Sammen arrangerte de to en aksjon foran Portugals ambassade. Dette var i 1961. Det handlet om å støtte en sovjetstøttet frigjøringsbevegelse som arbeidet for Angolas løsrivelse. En politibil oppdaget Michelet og kameraten i det de var ferd med å male et slagord i asfalten på

Drammensveien utenfor ambassaden. De to ble arrestert og Michelet kom i politiets søkelys første gang. Mange år senere, når forfatteren søkte innsyn i sin mappe hos overvåkningspolitiet, fant han dokumenter knyttet til denne hendelsen i 1961.

Mimir Kristjånsen er tydelig til stede i boka med sin fortellerstemme. Her stiller han seg spørsmålet, i slutten av denne skildringen, om hvorfor ikke Jon Michelet valgte seg NKP tidlig på sekstitallet. Flere ganger senere i boka, når han kommer inn på hendelser som førte til politiske veivalg for aktivisten Michelet, stiller han seg det samme spørsmålet. Mimir Kristjånsen er tydelig opptatt av Jon Michelets forhold til NKP. Av forskjellige grunner vender han tilbake til det, flere steder, når han gjennomgår forfatterens liv utover i boka. Når det gjaldt året 1961, konkluderer Mimir Kristjånsen med at Jon Michelet heller søkte seg til et radikalt miljø som befant seg i ytterkanten av AUF. Dette miljøet fant han i forbindelse med tiden på Ullern gymnas.

Michelets ungdomsstad på seksti- og sjuitallet

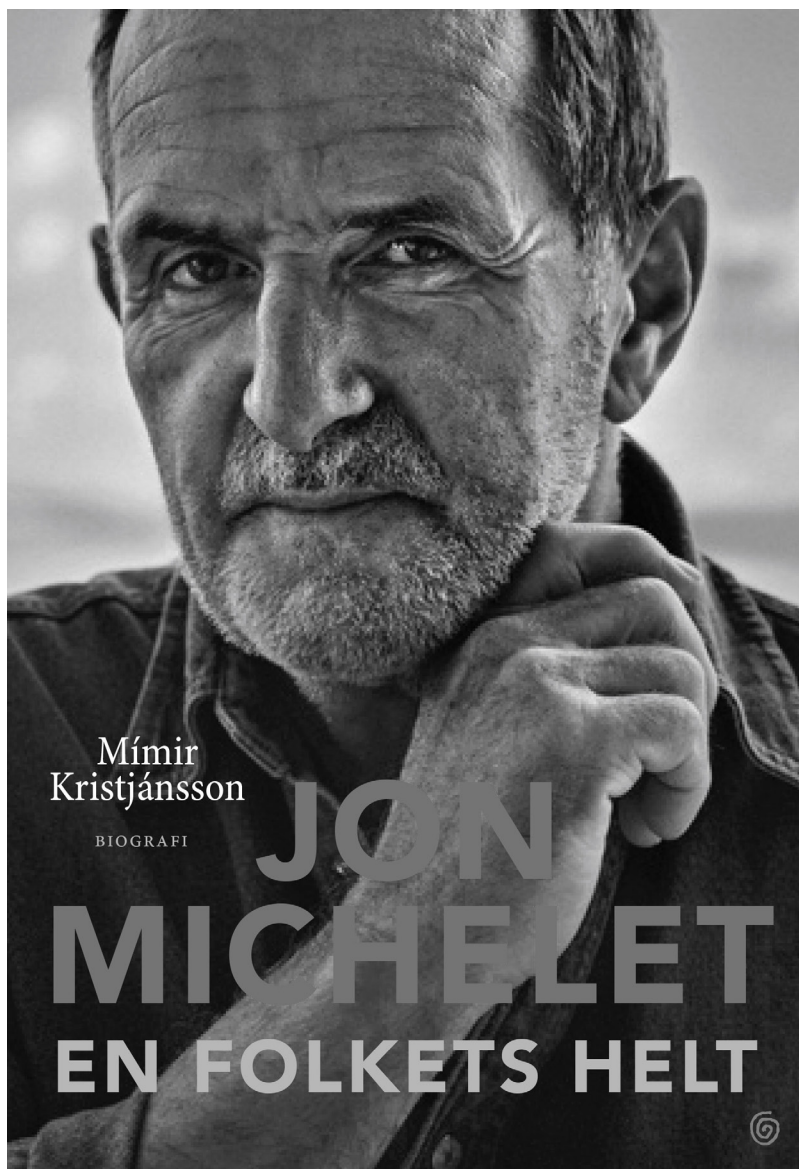
Bokas første del tar til ved sekstitallets begynnelse og slutter rundt 1980. Dette er nok bokas mest interessante del. Her skjedde det mye, både på den radikale

venstresiden i Norge, og i Jon Michelet sitt eget liv. Forfatteren har gjort en solid jobb i å rekonstruere utviklingen i Jon M sitt liv på denne tiden. Samtidig ser han dette i lys av utviklingen i den bevegelsen han var en del av. Han møter sin første kone, Bente, på Journalisthøyskolen. De to finner sammen i et felles politisk engasjement for sosialismen. Bentes onkel er ingen ringere enn NKPs Just Lippe. De to får en datter sammen som de oppkaller etter en kvinnelig statsborger fra DDR som kjempet side om side med Che Guevara i Bolivia. Så langt virker ekteparet sine politiske sympatier å gå i en umiskjennelig retning av SF og omlandet rundt NKP. Jon Michelet har selv gitt sine politiske vurderinger av denne tiden i boka Mappa mi fra 2011. Her skriver han: «SUF(m-l) i Tromsø holdt meg på armlengdes avstand. Jeg ble betraktet som sympatisør, populært kalte symper, men ikke som en kandidat for medlemskap. Mitt største ankepunkt mot sufferne var synet deres på Sovjetunionen.»

Hva fikk Michelet til å endre kurs og syn?

Kristjånsen opptrer ikke som en annen generasjons m/l-er i boka. Han har selv hatt fartstid i Rød-ungdom, og har også foreldre som var aktive i AKP. Likevel skriver han ingen ren hommage til AKP

”Kristjånsen er tydelig på jakt etter årsakene til at Jon Michelet til slutt gikk fullt og helt inn for det unge SUF(m-l) sitt prosjekt”

"Mens Oliver Stone aldri finner på å demonisere Nord-Vietnam i filmen Platoon, får vi et kynisk portrett av Sovjet som kald og kynisk imperialistisk makt i filmen Orions Belte"

stormakt tilbake for det man kan finne i Hollywood fra samme tidsperiode. Mens Oliver Stone aldri finner på å demonisere Nord-Vietnam i filmen Platoon, får vi et kynisk portrett av Sovjet som kald og kynisk imperialistisk makt i filmen Orions Belte. Kristjánsson kan opplyse om at Jon Michelet likevel ikke var fornøyd med filmutgaven av Orions Belte. Portrettet av Sovjet var ikke kritisk nok.

Kristjánsson sin bok er derfor en dyktig dokumentasjon av ung persons politiske utvikling fra sekstitallet sin slutt til åttitallets begynnelse. I dette tidsrommet foretar personen en utvikling politisk som, for folk som befinner utenfor den politiske venstresiden i Norge, kan fortone seg som ganske snodig. Kristjánsson er til stede som en lavmælt kritiker av denne utviklingen, men kunne nok ha løftet boka til et høyere nivå om kritikken ble mer uttalt og eksplisitt. Partiet Rødt har selv markert seg som et parti som har satt mål av seg å aksle rollen til partiet Die Linke i Tyskland. Die Linke har jo, langt på vei, greid å fylle funksjonen som en paraplyorganisasjon for hele venstresiden i Tyskland i årene etter murens fall.

I Kristjánsson sin bok kommer det tydelig fram at det ennå finnes skjeletter i skapet som hindrer den samme typen utvikling for Rødt. Forfatteren peker indirekte mot såre og svake punkt hos flere av bevegelsens grunnleggere gjennom dokumentasjonen som utgjør hans bok. Undertegnede har selv, gjentatte ganger, forsøkt diskutere AKP(m-l) sitt forhold til Sovjet gjennom leserinnlegg i Klassekampen. Samtlige innlegg er blitt avvist.

Dessverre viser heller ikke kommentarstoffet i Klassekampen at redaksjonen ser det som et tema å diskutere. Størstedelen av redaksjonen har nok også flyttet seg nærmere det man kan kalle den norske konsensus når det gjelder synet på den kalde krigen. Kristjánsson åpner kanskje døra litt på gløtt for en diskusjon med sin bok. Det er i tilfelle bra.

og deres politiske valg og vurderinger på søttitallet. Tvert i mot viser Kristjánsson seg ofte undrende til vurderinger som de dengang var så sikre på. Blant annet kommer det fram, gjennom forsiktige formuleringer som «SV hadde et mer avslappet forhold til Sovjet», at han ikke godtar AKP(m-l) sine vurderinger av Sovjetunionen på 1970-tallet.

Kristjánsson er tydelig på jakt etter årsakene til at Jon Michelet til slutt gikk fullt og helt inn for det unge SUF(m-l) sitt prosjekt. Forfatteren mener å finne svaret i de livsbiografiske forholdene i Michelet sitt liv.

Etter en tid i Tromsø går hans lille familie i oppløsning. Jon M mister jobben i Nordlys. Han flytter sør til Hamar og tar fatt på ny journalistjobb der. I denne perioden dør hans egen mor brått og uventet. En stund etter mister forfatteren også jobben på Hamar fordi avisen går konkurs. Han er nå ikke i stand til å få seg journalistjobb andre steder. Kristjánsson ser disse hen-

delsene som en del av forklaringen til at Jon Michelet på denne tida søker seg mot miljøet som snart skulle bli til AKP(m-l). Han trengte et ankerfeste i livet etter at så mye var i oppløsning. Forklaringen virker fornuftig.

Kristjánsson gjennomgår så Michelet sitt politiske liv innenfor ml-bevegelsen på 1970-tallet. Kristjánsson biter seg merke i at forfatteren ofte møter hard kritikk fra ledelsen i AKP på grunn av angivelige borgerlig avvik i sine bøker. Hver gang Michelet lanserer en ny bok, blir boka alvorlig kritisert for politiske mangler fra den innerste kretsen av ML-ledelse. Kristjánsson mener å finne et mønster i denne kritikken. Michelet prøver å møte kritikken med å vise at han er innenfor «linja» politisk ved å øke og intensivere sin kritikk av Sovjetunionen. Dette leder fram til flere krimbøker som har dette som narrativ. Den mest kjente av de blir etter hvert filmatisert i form av filmen Orions Belte. I denne filmen står ikke portrettet av Sovjet som en slags ond

Philosophy and real politics

Av Raymond Geuss. Princeton University Press 2008.

Av Magnus Dahler Norling

I denne boken kommer Raymond Geuss med en kritikk av retninger innenfor politisk teori som prøver å bygge teorien fra bunnen av gjennom anvendt etikk. Målet er å kritisere det som Geuss kaller for kantianske metoder, hvor man forsøker å utlede prinsipper for politisk styring fra fundamentale etiske prinsipper, for eksempel fra individuelle rettigheter. Skytsen rettes i hovedsak mot den innflytelsesrike amerikanske liberale teoretikeren John Rawls.

Geuss har tre hovedpoenger som han knytter henholdsvis til Lenin, Nietzsche og Weber.

1. Lenin. Når man snakker om generelle lover så gjelder de egentlig noe spesifikt. Geuss refererer her til Lenin-sitatet "Kto kogo?", som gjerne oversettes med "hvem tar hvem?". Hvis det står på T-banen at "ubetalende reisende straffes", så er det snakk om noen bestemte personer som straffer noen andre bestemte personer.

Skiltet på T-banen befinner seg i en konkret stat med et konkret juridisk system som legitimerer at politiet kan straffe personer som tar T-banen uten å betale. Hvis noen har rettigheter, for eksempel rett til privat eiendom, så er det fordi det er et maktsystem som gjør at de kan få hjelp til å beskytte denne eiendommen.

Individets rettigheter eller andre prinsipper sånn som Hobbes' samfunnskontrakt er noe som kan eksistere, men hvis de gjør det er det i samfunn som ble konstituert av personer som trodde på disse ideene, og hvor tilstrekkelig mange fortsatt gjør det. Politiske teorier er derfor med på å forme politikken, og teoriene burde være ærlige om hvilke interesser de tjener.

Geuss ønsker å problematisere ideen om såkalte universelle rettigheter som enkeltpersoner "har" uavhengig av hvilket samfunn de lever i. Man kan mene at menneskerettighetene er viktige og burde

universaliseres, men de vil kun fungere så lenge mange nok er enige om dem og de kan håndheves. Rawls åpner sin teori med å fastslå at alle mennesker har fundamentale rettigheter, og utleder så sin politiske teori fra dette, uten å problematisere dette fundamentet noe videre. Problemet med Rawls teori er ifølge Geuss at den usynliggjør de konkrete maktforholdene som gjør at de individuelle rettighetene som teorien hans bygger på kan (eller ikke kan) eksistere.

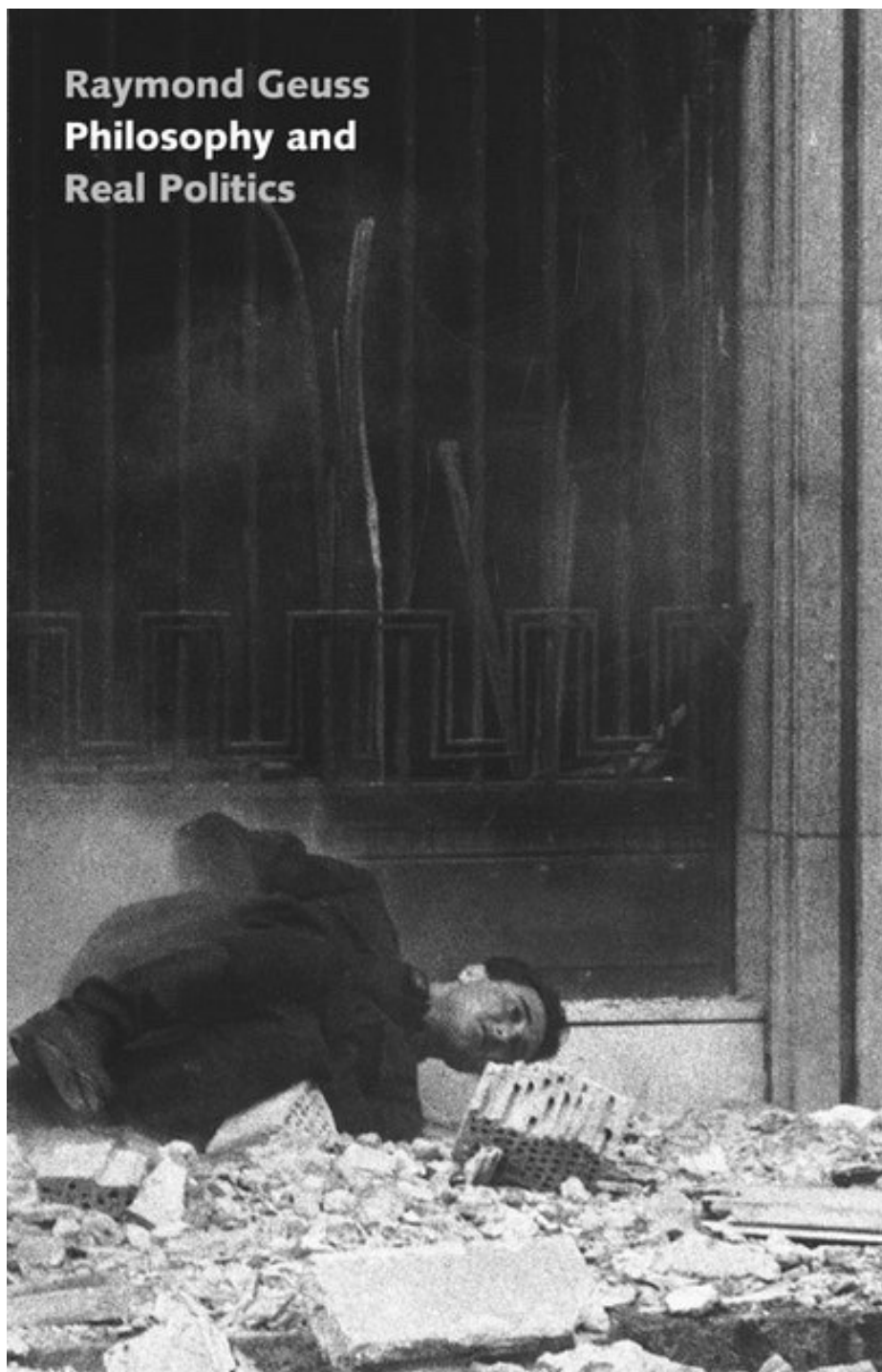
2. Nietzsche. Geuss mener også at det i en politisk teori er viktig å ta med at politikere ikke har uendelige ressurser, men ofte opererer innenfor smale vinduer av hva som er mulig, og må gjøre prioriteringer av A over B. Nietzsche snakket om menneskets endelighet. Man bør ikke studere politikk ut ifra idealistiske prinsipper, men heller se på det som et slags håndverk som må utvikles via kritisk refleksjon over tid. Bush-administrasjonen utnyttet et

"Man kan mene at menneskerettighetene er viktige og burde universaliseres, men de vil kun fungere så lenge mange nok er enige om dem og de kan håndheves"

"I middelalderen ville man sannsynligvis ikke finne mange personer mente at de samme lovene skulle gjelde for bønder og adelige"

vindu etter 9/11 hvor det var politisk mulig å starte krigene de ønsket å starte. Det var enkelt for den amerikanske krigsmaskinen å knuse den irakiske staten i 2003, men etterpå manglet de evnen til å bygge opp igjen en ny fungerende irakisk stat. De klarte heller ikke å ta lærdom av dette eller tidligere historiske feil.

En av Nietzsches viktigste bidrag er kanskje metoden han bruker i "Moralsens genealogi". Nietzsche mener at (i hans tid) moderne europeisk moralsans, eller ideer om "godt og ondt"/"rett og galt" ikke er gudegitte, men kommer fra en konkret historisk utvikling som har å gjøre med undertrykkingen av den tidlige kristendommen i Romerriket. En lignende historiserende metode kan anvendes på rettigheter eller andre prinsipper sånn som "likhet". I middelalderen ville man sannsynligvis ikke finne mange personer mente at de samme lovene skulle gjelde for bønder og adelige, eller at slaver skulle behandles som frie. Det er ikke noen grunn til å tro at den historiske prosessen hvor ideer endrer seg har stoppet. Grunner til at enkelte politiske ideer har lyktes

eller feilet er også sannsynligvis på grunn av detaljerte historiske årsaker som ikke alltid er lette å forutsi på forhånd.

3. Weber. Lover og ideers styrke kommer ikke bare av direkte håndhevende makt via politi som kan stoppe de som gjør forbrytelser mot loven, men like viktig er også hvilke mekanismer som skaper legitimitet. I middelalderen kunne paven ord ha stor legitimerende kraft. Ideen om demokrati eksisterte opprinnelig i en kort periode i antikkens Hellas, og ble gjenopplivet i de siste 250 årene, men utenom det så har det ikke vært vanlig å tenke at politisk styre må legitimeres i den bredere befolkningen (og i antikkens hellas gjaldt

dette bare en mindre del av befolkningen). Geuss mener at det er viktig for en politisk teori å synliggjøre hvilke mekanismer som legitimerer makt - og at disse også endrer seg over tid og fra samfunn til samfunn - ikke bare ta dem for gitt.

Med veldig mange interessante poenger på bare 100 sider er dette en bok jeg gjerne kunne sett at kunne vært litt lengre, spesielt siden den ironisk nok ikke har tid til å ta for seg mange konkrete eksempler. Geuss forsøker heller ikke å utvikle sin egen teori, han bare problematiserer andres teorier. Dette er noe forfatteren innrømmer selv, men jeg skulle gjerne se dette utviklet noe mer.

Alt skal bli forandra. Snart. 100 dikt om fellesskap og kamp.

Av Anne Marit Godal & Leif Høghaug (red.)

Av Aslak Storåker

Denne antologien skulle egentlig vært omtalt da den kom i 2018, men av ymse årsaker skjedde det ikke før nå. Dette er uansett ikke en utgivelse vi kunne la gå uomtalt i Sosialistisk framtid – det er første gang siden 1970-tallet at det har kommet ut en antologi med arbeiderdikt på norsk. Flere av dikterne har dessuten vært representert med baksidedikt i dette tidskrift.

«Alt skal bli forandra. Snart» inneholder som undertittelen indikerer 100 dikt av 98 ulike diktere (Rudolf Nilsen og Hans Børli er representert med to hver). Samlingen spenner tidsmessig fra Henrik Wergelands «Fattigfolksbarn» fra 1838 til Lars Ove Seljestads «Son av den svarte røyken» fra 2018. Boka er en fest å lese, men dette er ikke ei bok en leser fra perm til perm i

et jafs. Derfor er den da også delt inn, ikke kronologisk, men i tematiske kapitler. Kapitteloverskriftene består av diktstrofer som ikke alltid gir en innlysende forklaring på hva som kommer, men en forstår som regel inndelingen etter endt lesning.

I et velskrevet og informativt etterord slår redaktørene Anne Marit Godal og Leif Høghaug fast at «Frå første stund har diktet vore ein integrert del av arbeidarrørsla» (s. 227), fra bevegelsens tidligste tider til i dag. De drøfter hva som skal til for å kalle et dikt for arbeiderlyrikk, og lander ganske klart på to svar: Det må inneholde en beskrivelse av arbeiderklassens miljø innenfra og/eller ta et *klassestandpunkt* der dikteren tar parti for arbeiderklassens kamp. De fleste av diktene i boka oppfyller

ler minst ett av de to kriteriene, men det er likevel deler av utvalget jeg ikke synes hadde et tydelig klassemessig standpunkt eller utsiktspunkt, selv om de passet inn i tematikken.

I kapittelet om kvinnekamp opplever jeg f.eks. et mye tydeligere politisk innhold hos Rauni Magga Lukkari når hun i dette utdraget fra «Så mange steg og ikke for din egen del» (s. 98-105) skriver:

Om kveldene
vasker du kontorer
vel heime igjen
vasker du opp
og slår av TV-en
de andre glemte
før de gikk til ro

“Arbeiderlyrikk... må inneholde en beskrivelse av arbeiderklassens miljø innenfra og/eller ta et klassestandpunkt der dikteren tar parti for arbeiderklassens kamp”

“Boka er en fest å lese”

Det var også en glede å oppdage at såpass mange nyere diktere har skrevet arbeiderdikt. Norsk lyrikk var en stund prega av ganske smale, kryptiske, upolitiske og selvrefererende utgivelser, og jeg er blant dem som setter pris på at lyrikken, ikke minst ved hjelp av spredning på sosiale medier, de siste årene har inntatt en mer lettfattelig og leservennlig form. Blant de sterkeste bidragene i denne samlingen er Frode Gryttens og Stig Holmås' dikt om 22. juli. Boka har i det hele tatt mange sterke anti-fascistiske og anti-krigs-dikt. Passende å trekke fram til dette nummeret er det første verset i Marius Braatts «Anti-krigshymne» fra 1907 (s. 139):

Krig paa kniven mod krigen,
vi vil ikke dræbe længer;
de høie paa samfundsstigen
kan dræbe og slaas det de trænger!
Men vi, som kun faar de smuler,
der falder fra rigmandens bord,
har ei brug for petarder og kugler;
vi vil kun ha fred paa vor jord!

Boka avsluttes med en oversikt med mini-biografi om de ulike dikterne, og blei for mitt vedkommende også kombinert med litt googling og bestilling av flere samlinger. Jeg anbefaler samlingen på det varmeste til alle som liker politikk og lyrikk, og avslutter med denne smakebiten fra Arne Paasche Aasens «Blåveisfamilien» (s. 210-11):

Men eier du motet og varmen og viljen -
og eier du troen som dreper hver tvil,
da er du en slektning av blåveisfamilien
- da varsler du våren i mars og april.
Da gir du deg slett ikke tid til å spørre
om vinden som blåser er syd eller nord.
Når hadde vel blåveisen sitt på det tørre?
Den sto under snøen og visste: *Jeg gror!*

enn hos Maia Kjeldset Siverts i dette utdraget fra «(Det er nok nå. Si at det er nok)» (s. 108):

Si nei til tåfis, quiz og umotivert petting. Si nei til stikkende skjeggstubber.

Men selv om jeg av og til kunne ønsket meg en noe strammere politisk avgrensning kan innvendingen oppfattes som pedantisk, for den litterære kvaliteten på alle diktene står seg godt.

Jeg fikk gleden av å bli kjent med for meg mange ukjente diktere, oppdage nye sider ved forfattere jeg trodde jeg kjente, og gjenoppleve klassikere på nytt. Det var for eksempel mange år siden jeg hadde lest Arnulf Øverlands «Du må ikke sove» i sin helhet, og det var en gjenlesning som

gjorde sterkt inntrykk. Jeg var heller ikke kjent med at Marcus Thrane skreiv dikt om Pariserkommunen eller at Arne Garborg hadde vært medutgiver av et blad med undertittelen «Anarkistisk-Kommunistisk Organ».

Spekteret er ellers stort både i tematikk og form, som spenner fra klassisk til modernistisk. Her er både problembeskrivelser og framtidshåp. Også tonen i diktene varierer fra glede til raseri, fra fortvilelse via kamplyst til humørfylt melankoli, som er slik jeg leser dette utdraget av Hans Børli «Vi eier skogene» (s. 178-79):

Ingen av mitt folk
har noensinne eid et tre.
Likevel eier vi skogene
med blodets røde rett.

Refleksjonens runddans

Av Mikael Lyngaas

I forrige nummer av SF svarer Anders Ekeland i artikkelen «Refleksjon og partibygging i et avgjørende tiår» på min artikkel fra nummeret før, «Rødt mellom klassesamarbeid og refleksjon» med noen nokså viktige innvendinger. Det er sant det Ekeland sier at jeg og han tilhører ulike generasjoner, han fikk sin politiske start i SUF(m-l) i 1969 og jeg fikk min i Rød Ungdom i 2016. Likevel så er vi begge enige om at det er kampen for arbeiderklassens selvstendighet i et revolusjonært klasseparti som settes først. Granskingen av sosialismens historie både i utlandet og i Norge må her gjøres ytterst kritisk og med omtanke. Min artikkel som Ekeland svarer på har jeg i ettertid kjent på som litt hullete, ikke fordi jeg er uenig i argumentene, men fordi jeg ikke tok opp argumenter som jeg nå tenker på som viktigere.

Fraksjonsfrihetens viktighet

Den første av disse er noe Ekeland ironisk nok bruker mye tid på å hevde, nemlig at jeg synes at «fraksjon er et fyord». Dette stemmer absolutt ikke, det er heller ingenting i min artikkel som tilsier at jeg er mot tendens og fraksjonsfrihet. Jeg er naturligvis enig i at svakheten i min artikkel er

mangelen på nettopp denne diskusjonen. Ethvert klasseparti som har som mål å være radikalt i sin demokratiske partistruktur, må ta høyde for retten til formell og uformell fraksjonering. En viss form for uformell fraksjonering finnes i praksis i alle parti og organisasjoner hvor ledelsen, som utgjør en minoritet som ofte er veldig målretta politisk og med felles standpunkt, iblant også opptrer motstridende med det som er vedtatt. Om en tar høyde for at ethvert parti med et sentralstyre har en ledende fraksjon, så bør en naturligvis også ta høyde for at medlemsbasen bør få kunne stille alternative fraksjoner i basert på enkeltsaker, program, interessegrupper osv. Om historien til moderne sosialistiske mikrosekter kan lære oss noe, så er det at om en ikke har rom for organisert politisk uenighet, så ber man på lang sikt om en splittelse. Fraksjonsfrihet må ses på som en utvidelse av retten til kritikk og uenigheter satt i system og organisert. Uten en viss form for fraksjonsfrihet vil ikke et parti uten et sentralstyre bestående av feilfrie engler på lang sikt være i stand til å forkaste feilaktig politikk. En vil simpelthen begå de samme feilene på nytt, men kanskje med en artig tvist!

Alt i alt har det vært et enormt hinder for venstresiden at man har vært blottet for fraksjons- og tendensfriheten i så lang tid og at det har blitt sett på som et verktøy for intern maktkamp – slik er det nødvendigvis ikke. Interne maktkamper får en både med og uten retten til fraksjonering, men når det er sagt, så betyr det ikke at en fraksjonering ikke kan virke negativt på partiet som helhet eller motarbeide enkelte deler av organisasjonen. En må derfor sørge for å ha en viss regulering av fraksjoner, så en ikke tillater enhver entryist eller sabotør. Viktigst her er nok også at en fraksjon, en allianse av medlemmer, må ha et konkret mål. Når det målet er oppnådd, er ikke fraksjonen lenger en politisk nødvendighet. Ekeland argumenterer her for at Rødts sist landsmøte representerer nødvendigheten av fraksjonsfrihet i diskusjonen, arbeidet og formuleringen av forslag. Det at Rødt (og SV) er preget av en fragmentert måte å utarbeide politikk på, er helt klart da det ble sendt inn 2000 forslag til landsmøtet, noe som gjorde diskusjon rundt disse svært vanskelig. De mest populære forslagsstillerne vant som regel frem, mens, som Ekeland sier, «mindre-

“Om historien til moderne sosialistiske mikrosekter kan lære oss noe, så er det at om en ikke har rom for organisert politisk uenighet, så ber man på lang sikt om en splittelse”

Delegater til bolsjevikenes 10. partikongress i 1921.

tallsstrømningene i partiet i praksis ikke kan stille til valg og bli representert ut fra sin styrke». Dette til tross for at de som utarbeider mesteparten av politikken i Rødt, altså sentralstyret, er i et betraktelig mindretall. Her er det klart at grasrota og lokallaga må løftes fram gjennom samarbeid på tvers av lag og gjennom målretta fraksjoner. Visse fraksjoner utenom ledelsen eksisterer i Rødt, kalt nettverk (skeivt nettverk, religiøst nettverk osv.), selv om disse ser ut til å fungere mer som løse diskusjonsgrupper.

Ekeland drar også Lenin fram som fremste forkjemper for fraksjonsfriheten til tross for fraksjonsforbudet han la fram for den tiende partikongressen i 1921. Selv om Lenin i lang tid var en ivrig forkjemper for fraksjonsfrihet, så er han langt fra den første eller mest innflytelsesrike

forkjemperen for dette. Lenins fraksjonsforbud skulle være en løsning på striden mot arbeideropposisjonen, og skulle gjøre kommunistpartiet mer enhetlig, noe som trengtes for å håndtere hungersnøden og opprørerne i Kronstadt. Selv om man selvsagt kan skjønne og sympatisere med intensjonene bak denne krisepolitikken, så er det likevel tragisk å se hvordan dette forbudet aldri ble oppheva, selv lenge etter krisene hadde opphørt. Mye av de antidemokratiske og stalinistiske tendensene innenfor kommunistbevegelsen kan spores direkte tilbake hit og til Moskvasesene, uten at det kan sies å være noe iboende «leninistisk» over en slik politikk. Det var en politikk Lenin tidligere kjempet aktivt mot.

Videre bringer Ekeland inn noen interessante observasjoner jeg selv ikke var klar

over, nemlig det at AKP fungerte som en fraksjon innad i RV, altså ikke at RV ble direktestyrt av AKP. Dette forklarer godt hvordan Rødts utvikling mot ren parlamentarisme trolig har vært mer langsom enn tidligere antatt. At den intense og feilslåtte studien av stalinismen og maoismen førte til en dreining mot «praktisk politikk» er også helt klart. Ekeland argumenterer så for at Rødts studiehefte «Forstå å forandre» burde ta opp nettopp Stalin og Mao for å kunne drøfte disse feilene. Ideelt burde en kunne utarbeide hefter om en rekke temaer, men jeg tror at det er lurt av Rødt å ikke påta seg flere historiske posisjoner enn nødvendig. Det 20. århundrets spørsmål «hvor gikk det galt?» finnes det for mange tanker og uenigheter om blant kloke Marxister, til at det er særlig mye å vinne på at et parti som Rødt skal vedta politikk på området. Men om det bør debatteres, skolerer og polemiseres om? Gjett om!

Stortinget Über Alles

Rødt som «vaktbikkje» har nok trolig kun vært en riktig fremstilling i kritikken mot de borgerlige og Arbeiderpartiet, ikke innad i vår egen bevegelse. I fagbeveg-

“Jeg tror at det er lurt av Rødt å ikke påta seg flere historiske posisjoner enn nødvendig”

”Selv om Rødt stadig nærmer seg SVs politikk, så har vi foreløpig ingen grunn til å ta dem igjen og vanne oss ut for å få til en partisamling”

sen har Rødt stått langt mer på sidelinja som sympatisører enn som en radikal røst i en bevegelse styrt av pumper. I miljøbevegelsen har Rødt vært i stand til å være mer kritisk, men ikke helt i stand til å dra klimadebatten på venstresiden over i en klar anti-kapitalistisk og sosialistisk retning. Dette er også klart på stortinget hvor, i første omgang, RVs eneste stortingsrepresentant Erling Folkvord var langt fra en «folktribun» slik Ekeland påpeker. Den klare opposisjonelle røsten en fant hos de tyske sosialdemokratene og hos bolsjevikene (for å nevne de mest kjente) som talte arbeidernes sak og kritiserte borgerskapet nådeløst, er det dessverre ikke mye igjen av. Her ble parlamentet brukt som talerør for partiets revolusjonære krav med mål om å bygge opp en større og mer militant arbeiderbevegelse, som kunne bli til den majoritet sosialistene ville trenge for å ta makten. Jo større stortingsgruppa til partiet blir, jo større handlingsrom vil Rødt få, noe som kan bety viktige seire i politikken, men også større kompromiss og økt klassesamarbeid. Tendensen mot en “ministersosialisme” slik vi har sett hos SV (og tidligere hos DNA), burde holde i massevis som eksempel på hvilken holdning sosialister bør innta i maktas korridorer. Likevel er det ikke lett å være kritisk og alvorlig på et storting som i dag er fylt med small talk, ikke kranget blant klassefiender.

Istedenfor å begynne her, så argumenterer Ekeland at «siden Rødt og SV nå er veldig like, så er det første og viktige målet for revolusjonære marxister å slå sammen de to

partiene og danne en økososialistisk fraksjon i det nye partiet». Med både SV og Rødt i opposisjon til den nye regjeringen, så er det nok større muligheter for å kjempe mot de borgerlige. Den politikken SV har praktisert langt mer iherdig og systematisk i lang tid, er likevel ikke kompatibel med Rødt som enda er partiet med flest revolusjonære. SV sin sosialdemokratiske, eller “ministersosialistiske” strategi, samt deres parlamentariske arbeid, har gjenomsyrt partiet i såpass lang tid at det er ingen grunn til å tro at de skal kunne snu uten indre strid. Her er både jeg og Ekeland enig. Selv om en kan argumentere for at visse seksjoner av Sosialistisk Ungdom er mer radikale enn moderpartiet, så er nok handlingsrommet for marxister her svært begrensa. SV er per dags dato betraktelig større enn Rødt til tross for stor vekst. Dette ville gjort at en samling mellom partia ville vannet ut Rødts mer radikale program-formuleringer, og trolig gjort SV-politikerne til partiets ledende sjikt. De på “venstresida” i Rødt ville ikke kunne stått opp mot en horde av politiske broilere som er ansatt for å drive politikk på fulltid! Selv om Rødt stadig nærmer seg SVs politikk, så har vi foreløpig ingen grunn til å ta dem igjen og vanne oss ut for å få til en partisamling. Ekelands idé om å danne en økososialistisk fraksjon inne i et slikt samlingsparti, mister også helt begrunnelsen for hvorfor man har fraksjoner til å begynne med. Om målet er et revolusjonært økososialistisk parti, hvorfor trenger man da en tilstrømming av 15.000 nye medlemmer som verken er revolusjonære eller særlig opptatt av so-

sialisme? Om vi skal kunne klare å jobbe oss gjennom Rødt sine utfordringer, så vil det da også være desto mer håpløst om vi skal prøve å berge det lille av radikalisme som er igjen i SV i samme slengen.

Istedenfor å begynne i motsatt ende ved å invitere de mest reformistiske høyre-sosialistene, så bør vi starte arbeidet i Rødt for demokratisering av organisasjonen gjennom skoloring, fraksjonering og med å heve debattnivået på alle arenaer. Om en skal gjenintrodusere revolusjonær strategi og taktikk på demokratisk vis, så må en starte ved grasrota. Naturligvis vil Ekelands forslag om et sterkt Rødt-SV-parti og visse mulige reformer som KAF (karbonavgift til fordeling) være mer forlokkende enn det mer langtekkelige arbeidet som er nødvendig. Det gjenspeiler også Ekelands forkjærlighet for Eduard Brenstein som hevda at “bevegelsen er alt, endemålet er ingenting”. Om en brei bevegelse er målet i seg selv, så gir Rødt-SV-samlinga mening, men om det klasseløse samfunnet er endemålet så er den strategien Ekeland skisser ren defeatisme. Sosialismen har tross alt ingen snarveier, noe som krever seriøs evaluering av hvilke muligheter og begrensninger vi på venstresiden står overfor i dag.

«For vårt parti og for vår taktikk er det bare et gyldig grunnlag: klassekampens grunnlag, hvor det sosialdemokratiske partiet har oppstått, og hvor det alene kan hente den nødvendige krafta til å utfordre enhver storm...» - Wilhelm Liebknecht, *Kein Kompromiß – Kein Wahlbündnis* (1899)

Rødts leder Bjørnar Moxnes. Foto av Brage Antonsen.

SVs leder Audun Lysbakken. Foto fra SV.

RETURADRESSE
Sosialistisk framtid
v/ Aslak Storaker
Kollåsveien 52
4900 Tvedestrand

